

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVII

КВІТЕНЬ — 1966 — APRIL

Ч. 195

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Гай-Головка О. — Антологія канадських англomовних поетів: Блісс Кармен	1
Гребенюк Б. — Чорт і комуніст	3
Недзведський М. — Опера про Кобзаря України	5
Композитор Георгій Майборода (довідка)	8
Професор Микола Недзведський (довідка)	9
Прохода В. — Український Народний Театр у Словаччині	10
Чаплинко В. — Скарби нашої мови в белетристичній формі	14
Волиняк П. — Вечори «Нових Днів» у Детройті і Монтреалі	21

Листування. Некрологи. Бібліографія. Дописи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Галина Минаєва-Адредіс. (Дивись нарис на стор. 27-ій).

Усім нашим співробітникам, передплатникам і всім читачам —

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Редакція

БЕРЕЖІМО ХРИСТІЯНСЬКУ КУЛЬТУРУ

Смирений Іларіон, з Ласки Божої Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, до Всечесного Духовенства, Преподобного Монашества та до всіх боголюбивих наших вірних, —

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50

США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи амер. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — півтора фунти.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — півтора фунти.

Замовлення і гроші слати на адресу:

N O W I D N I

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

“Пильнуйте не про поживу, що гине, але про поживу, що застається на Вічне Життя, яку дасть нам Син Людський!” (Ів. 6. 27).

З того часу, як Ісус Христос, Господь і Бог наш, із Неба на землю зійшов, навчав її, і за науку розп'ятий був, а по трьох днях урочисто воскрес, людство зовсім переродилося.

Христос приніс на землю нову науку, нову культуру, яка була названа за Його Іменем Християнською. Це Віра Християнська.

До Христа панувало в світі многобожжя, панувало насильство, панувало рабство чи панщина, скрізь точилися жорстокі війни.

До Христа не було належної пошани до Людини, бо Людина була в повній зневазі!

Христос приніс про Бога і про Людину велику й нову науку. Коли Христа запитали, яка перша Заповідь у Законі, Він відповів: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю і всією своєю думкою.

Це найбільша й найперша Заповідь.

А друга однакова з нею: Люби свого ближнього, як самого себе.

На двох оцих Заповідях увесь Закон і Пророки стоять!» (Матвія 22. 36-40).

Крім цього, Ісус Христос навчав, що Людина — то син Божий, а Бог — то Батько наш, а всі люди — брати й сестри один одному.

Христос доповнив і розкрив науку Старого Заповіту про Людину.

Споконвіку було сказано, що Бог сотворив Людину за Образом Своїм і за Подобою Своєю (Буття 1. 26), а Христос наказав любити Людину, як себе самого.

А коли Людина створена за Образом і Подобою Божою, то недопустиме жодне насильство супроти неї: ані рабство, ані панщина, ані війна.

Христос навчав, як треба жити на світі нашо-му, щоб Царство Боже вже запанувало на ньому.

Жодне насильство недопустиме, бо ми всі брати один одному, бо ми всі сини Божі, а Бог — Батько наш!

Наука Христова на землі здвинула весь народ, бо Він кликав і кличе його: «Прийдіть до Мене усі стуржені та обтяжені, — і Я вас заспокою!» (Матвія 11. 28).

І Христа за Його науку схопили, неправильно осудили і на Хресті розп'яли, але на третій день Він воскрес для Спасіння всього світу!..

Воскресення Христове — найбільша наука Християнства, «бо коли б Христос не воскрес, то проповідь наша даремна, даремна також Віра ваша!» (1. Кор. 15. 14).

Ось тому то кожен християнин глибоко вірує в Воскресення Христове, інакше він не християнин!

Наука Христова дала нам усю християнську культуру, якою ми живемо. І що ближче ми виконуємо науку Його, то ближче єднаємось з Господом Богом. Християнська культура будується го-

(Далі на стор. 32-ій)

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

Антологія канадських англомовних поетів

Bliss KARMEN

Bliss KARMAN

СЛИДИ VESTIGIA

Весь день я Господа шукав
І не знайшов. Та як почав
Горою йти крізь дикий ліс,
Де лиш лілеї вогник ріс,
І там я слід Його впізнав.

А далі в мандрах тих нараз
У синіх тінях в тихий час,
Де дрозд пісні свої співав
І ніби тишу колихав,
Почув Його в повітрі глас.

Як серце тишилось моє
Тим раєм, що нам Бог дає,
У вітерці, що легітком
Гойдав тополі над струмком,
Відчув, що Він зо мною є.

Коли додому я прибув
І думав, що в путі збагнув,
І що збагнути ще мені,
Побачив мантиї вогні
Його, як сонце йшло до сну.

Вернувшись потім до людей,
Я думав думу день-у-день,
Як втримати красу в бутті...
І в цім огненнім почутті
Я знав, що Бог в мені живе.

ПОВЕРНЕННЯ НАРЦИСА DAFFODIL'S RETURN

Журитися, чи згубим сонце ми?
Журитися, чи буде сірий день?
В нас досить радощів у хаті,
Бо нині нарцис додому йде.

Про ластівок в повітрі мчать вістки,
Говорять: Квітень ген гряде.
Вони скликають квіти в місто,
І нині нарцис додому йде.

Навіщо ж сум, що доля принесе
Чи роки відберуть багатство молоде!
Життя є досить у годині,
Бо нині нарцис додому йде.

Я ЛЮБИЛА УЖЕ ТЕБЕ, АТТІС, ДАВНО I LOVED THEE, ATTHIS, IN THE LONG AGO

(Із Сафо)

Я любила уже тебе, Аттис, давно,
Як могутні цвіли олеандри

На широких лугах у гарячії дні.
І не раз, як смеркало, удвох ми ішли
Із тобою дивитись на срібний потік,
Яи хилились голівки трави від роси
І у мерклому світлі багріли вони.
Знала сум я і радість, як чула твій спів,
І величнії чари кохання твого,
І самотність, що смутить саму самоту,
І солодку розмову, що ввічноє те, —
Невгасиме бажання і прагнень вогонь,
Товариство солодке замріяних днів
У красі ненаглядного світу цього,
І невимовну легкість у спраглий душі
В незабутньому храмі небесних ночей.
Як любила, о Аттис, тебе я давно
В літній час, що згубиєсь біля хвиль голубих.

*) Daffodil — блідожовтий нарцис, національна емблема валійців.

СТАРА СІРА СТИНА THE OLD GREY WALL

Стояла я тут довгий час,
Де сонце палило й мороз,
Щоб мрії в людей розцвіли
І стигло між ними добро.

Чи думав колись каменяр,
Як камінь за каменем клав,
Що серце в граніті було
Таке, як у грудях він мав?

Кохані тулились отут,
У місячнім сріблї вночі,
І жатки всміхались у сні,
У тіні моїй стоючи.

І діти блукали в степу
З квітками на ранній весні,
І зиркали люди старі,
Щоб птахів почути пісні.

Дивились багато разів
На мене під сонцем палким,
На кого я схожа була, —
Ніколи не снилося їм.

О смертні, що вічно в борні,
Збагніть, що стіна ця рече:
Хто руку на мене кладе,
Як Богу кладе на плече.

ПОХОРОННИЙ СПІВ ПОЕТОВІ THRENODY FOR A POET

Ні у прадавній церкві
І не в якомусь місті,
Ні у самітних горах
І не у полі чистім
Ложить його в вічність, як виб'є час
І усміх застигне на смертних устах.

А тут, у блакитній тиші —
Під шепотом сосен струнких,
Де бризкають терни цвітом,
А мирне проміння на них,
Де папороть плине, хор птахів луна
Як тільки прибуде зелена весна.

Коли ж та подоба смертна
Розсиплеться у вогні,
Не мовте над свіжим прахом:
«Кінець тут бажанням». Ні!
Бож пісня синиці лише задзвенить, —
Він часткою буде співачки весни.

І потім коханці мрійні
Почують у вітрі й дощі
Розмірений крок його пісні
І ритм його серця й душі,
Бо він був квітневою квіткою раз,
Що дихала шепотом Божим до нас.

БЛІСС КАРМЕН

Блісс Кармен, один з найвидатніших ліриків «Конфедераційної школи», народився в 1861 році у Фредеріктоні, Нью-Брунсвік. Початкову освіту він здобув від свого батька Вілліама — місцевого адвоката. Пізніше Блісс Кармен учився в середній школі у Фредеріктоні, і закінчив її в 1878 році. У 1881 році він закінчив університет у Нью-Брунсвіку, а потім два роки вчився в університеті в Единбурзі.

Після повернення на батьківщину Блісс Кармен деякий час працював викладачем в університеті в Нью-Брунсвіку. Незабаром він виїхав до США і студіював у Гарвардському Університеті історію й філософію. Там він зустрів поета Річарда Гові (Richard Hovey), заприятелював з ним, і ця зустріч була корисна для обох аж до смерті Річарда Гові в 1900 році.

Життя Блісса Кармена було багате подорожами і частими змінами місць перебування. У 1880 році він переїхав до Нью-Йорку і два роки працював асистентом редактора в журналі «Outlook». Пізніше працював у редакціях інших журналів, а в 1896 році став редактором журналу «Charbook» у Чикаго. Журналістична, редакційна й педагогічна праця дала йому матеріал для великої кількості есеїв, які він потім видав у п'яти томах.

Поетична праця Блісса Кармена ділиться на три періоди. У першому періоді (до 1895 р.) він — романтик, у другому (до 1906 р.) — раціоналіст. Третій період був рівновагою двох напрямків — романтизму і класицизму.

Першу книжку поезій «Низький приплив на Гренд Пре» він опублікував у 1893 році. Після цього виходять у світ такі збірки його поезій: «Пісні з Вагабондїї» (1894), «Ще пісні з Вагабондїї» (1896) і «Останні пісні з Вагабондїї» (1901). Блісс Кармен був дуже активний поет, і його книжки поезій лилися з друкарських машин, як під час поєвни вода. Найкращі з них були: «За Аррасом» (1895), «Баляди про втрачене небо» (1897), «Сопілка Пана» (1902—1905 рр. у п'яти томах), «Сафо: Сто ліричних пісень» (1904) та інші. У 1923 році він опублікував вибрані поетичні твори з шесті збірок: «Баляди й лірика». У 1925 році — том поезій «Далекі обрії». У 1929 — перед смертю — том поезій «Дикий сад».

Між 1904 і 1908 роками Блісс Кармен майже весь свій час віддав прозі, але його проза нічого не додала до його блискучої поетичної репутації.

Блісс Кармен також присвятив багато часу популяризації світової поезії. За його редакцією вийшли у світ: «Найкраща світова поезія» (1904 р. — у десяти томах) і «Американська поезія» (1927 рік).

Багато книжок написано про Блісса Кармена і його літературну творчу працю: Оделл Шеперд — «Блісс Кармен» (1923); Джеймс Каппон — «Блісс Кармен і літературні течії і впливи в його часах» (1930); М. Міллер — «Блісс Кармен: «Портрет» (1935) та інші.

ЧОРТ І КОМУНІСТ

Гумореска з трагічним фіналом

Розсердився Люципер на Дідька, аж ратицями тупотить:

— Ти бісів вилупку! — гримав він. — Допомоги від тебе чортма. Ледар ти, он що. Дрянъ, валяка, лежебик та й узагалі чорт-зна що! Інші чорти трудяться, людей у гріх уводять, а ти? Навіть якогонебудь злиденного комуністика на гріх спокусити не здатен.

Дідькові це здалося несправедливим.

— Ваша Сатаненціє! — поклонився він. — На смілююся звернути увагу, що праведника легше на гріх спокусити, аніж комуніста.

— Мовчи, достобіса!

— Єсть, Ваше Диявольство, мовчу, — виструнчився Дідько. — Дозвольте тільки зауважити, що спокусити можна лише того, хто уникає гріха. А комуніст — він же гріха не боїться. Обман? Таж комуністи обманюють на ходу, почитайте лишень постанови останнього пленуму ЦК. Брехня? Гляньте у московську «Правду», там же навіть назва газети і то брехня. Убивство? Та що й казати, ви ж самі знаєте. Отож більшовика на гріх спокусити — це все одно, що воду підмочувати. Не вийде. Не втне Каїн Абля, бо тупа шабля. А зрештою, ось тут і вони, хай самі скажуть.

Сталін і Троцький, що тут же шкварчали на одній сговороді з Гітлером, схвально хитнули рилами.

Але Люципер не вгавав. Глянувши бісом на нещасного Дідька, він ревнув:

— А я тобі, чортове падло, наказую: не філософуй! І не мнися чортом! Негайно метнися на Землю і спокуси... ну, кого б то? Стривай, я ось у списки загляну.

— Алеж це неможливо..

— Хоч і неможливо, а ти зроби. Нема таких кріпостей, що б їх не взяли чорти. Придумай. Із шури вилізъ, гаспидський недоноску, а спокуси! Ось тобі адреса: товариш Вкравчук, редактор «Окупантського Життя» в Торонті. Умисне вибираю найпримітивнішого, щоб тобі легше було. Тільки ж гляди, паршива шість: сьогодні Великдень. Не спокусиш сьогодні, то завтра чорта з два. Ну, махай під три чорти! Осточортіло дивитися на тебе!

Великдень... Дружина товариша Вкравчука вже раніше несміливо натякала, що, мовляв, непогано було б ковбаси та хрину наготувати, гуску всмажити, бо «хоч служба твоя партійна, алеж не можна так...» Та тут товариш Вкравчук глянув на неї так суворо, як Громико на Паламарчука, і вона зразу ж замовкла.

— Я редактор прогресивної газети, і про всякі великодні празникування ти мені й не згадує. Сказано: опіюм!

На Великдень уранці товариш Вкравчук сів за

свій редакторський стіл в «Окупантському Житті». А в той самий момент із підземки, що на розі вулиць Янг і Дандес, вискочив Дідько і свиснув на таксі.

Двері в кабінет товариша Вкравчука з грюкотом розчинилися і на порозі станув незнайомий чоловічина.

— «Окупантське Життя» тут? — запитав він, і в його голосі чути було звичний тон начальника. — А хто тут Вкравчук?

— Вкравчук — це я. А що таке?

— А що таке? — передражнив його гість. — Коли питають, значить, треба! — рубнув він, грізно нахмуривши брови.

Гість скинув пальто і, хоч на ньому й не було мундира, проте товариш Вкравчук зразу пізнав (до-свід!), що діло тут щонайменше з атташе амбасади. Гість був невисокого росту, але кременний і дебелий. Руки владні, голос командний. З амбасади, комуністичне слово, з амбасади, а може, навіть з... Москви! Ух!

Гість роздягнувся і підійшов до товариша Вкравчука.

— Щось я тебе не знаю, — сказав він. — А може й зустрічав де в Києві чи в Москві, але важко всяку малеч запам'ятати.

Товариш Вкравчук не знав, на яку стати. Врешті, він обережно запитав:

— А ти... тобто, то значить, ви, хто такий будете?

— Ха, ха! — реготнув гість. — Хто такий, він питає. А може документи тобі показати? Ой, гаряче б тобі стало!

Він почав свердлити товариша Вкравчука допитливим поглядом:

— Діла в тебе погані. Доноси на тебе є. Звітність запущена, пропагандивна робота шкутильгає. І кути ти дивився? Адже в тебе під носом буржуазні націоналісти з Колосовою шури-мури завели, культобмін проти нас хитро обернули. Га? Ну, чого ти мовчиш? Говори чесно, по-більшовицькому!

Гість нахилився над товаришем Вкравчуком і люто зашипів.

— Ти знаєш, що ми тебе маємо в руках, і дороги назад тобі нема. А смикатимешся, то ліквідуємо, як ворожий елемент.

Товариш Вкравчук пополотнів.

— Змилуйтеся, — залебедів він. — Робитиму все, що накажете, чесне слово комуніста...

— Гляди ж, сволоч, а то... раз! і розчавимо, як вошу.

Виявилось, що гість — це товариш Хамлов, спеціальний уповноважений «Товариства культурних зв'язків з закордоном» і делегат до ЮНЕСКО та Об'єднаних Націй, тепер командирований до Канади для перевірки діяльності прогресивної преси. Звичайно, товаришеві Вкравчукові і невтямки було, що перед ним сидить не спеціальний уповноважений, а Дідько. Та й кому б, зрештою, таке в голову прийшло? Ні рогів, ні хвоста, ні запаху сірки. А все

ж таки на товаришеві Вкравчукові перманентно трусилися штани, бож, видима річ, спеціальний уповноважений з Москви був для нього набагато страшніший від Дідька, а партійний контроль куди небезпечніший від пекла.

Та незабаром виявилось, що товариш Хамлов не такий то вже й страшний. Покричав, полаяв, а тоді перейшов на інше:

— Був я минулого тижня на ревізії в нашій прогресивній газеті в Нью-Йорку, — заговорив він мрійно. — Он де живуть люди! Редактор простачок такий, як і ти, алеж гуску яку його жінка за смажила! Ну, ти не уявляєш. Просто розкіш! От подобається мені такий редактор. Подумай: і гуска, і рибка, і ікра. А випивка яка! Розказати трудно. Це, я розумію, редактор прогресивної газети. Хороший парняга, клянусь бородою Маркса й лисиною Леніна. Хоро-о-ший! Свій в дошку! А жінка понапікала! Понаварувала! Ну... неймовірно!

У голові тоавриша Вкравчука блиснула спасена думка. Адже, коли він тільки поговорить із своєю жінкою, то вона жінку нью-йоркського редактора за пояс заткне. Заткне!

— Ви, товаришу Хамлов, щодо обіду зробіть ласку, не відмовтеся пообідати тут, у мене.

— У тебе? Ні, я денебудь у місті пообідаю, у мене ще справи. Але ось що: попроси дружину, щоб вона на вечір щонебудь приготувала. Багато не треба. Навіщо? Ну, чарку горілки, ну, там кусок оселедця... А більш нікого в тебе не буде? Своїх хлопців тут нема? Скажу тобі по-правді: страшенно люблю в товаристві випити.

— Свої хлопці? — зразу повеселів тоавриш Вкравчук, — Знайдуться, як же!

— Партійні?

— Партійні, певно ж... Тільки...

— Що таке?

— Випити, звичайно, можна... — замнявся товариш Вкравчук. — Тільки трохи незручно... Великдень сьогодні.

— Ну й що?

— Яюсь воно... не тее, не личить. Ми ж партійні. А Великдень — це ж... опіюм.

— Ну, як собі знаєш, — нахмурився товариш Хамлов. — Не хочеш горілки пити, то хай буде по-твоему. Ділами займемося, коли так. Що ж, почнемо ревізію...

— Та я ж нічого, — затрусився товариш Вкравчук, — я тільки так...

— Ладно, — обірвав його товариш Хамлов. — Я прийду ввечері. А діла наші — єрунда. Встигнемо. Завтра про це поговоримо, похмеляючись. Вклоняйся дружині і... словом, я на тебе спускаюся.

Про що говорив товариш Вкравчук із жінкою — невідомо. Відомо тільки, що ввечері стіл був так прибраний тарілками, полумискама, чарками і пляшками, що товариш Хамлов аж руками сплеснув:

— Оце так. Оце я розумію. Молодець!

Він утягнув ніздряма повітря, насичене вибагливими ароматами:

— А пахощі які! Що там у тебе в кухні, гуска?

— Порося! — гордо заявив товариш Вкравчук.

— Порося? — аж неначе злякався товариш Хамлов. — Давайте, скоріше сідати, товариство!

Товариство було невеличке: заступник товариша Вкравчука товариш Москвієвич, керівник художньої самодіяльності товариш Больний та ще дватри, але це були самі активісти, партійці неабиякі, із стажем, які служили колись вірно Сталінові, а коли скінчився культ його особи, стали служити його наслідникам.

Закипіла робота, запрацювали зуби. Порожніли тарілки, порожніли й пляшки.

— Але ж і горілочка! — захоплювався товариш Хамлов. — Наливай, наливай! А присунь мені жареної ковбаси. Ну й ковбаса, над ковбасами ковбаса! І в Кремлі такої не їв.

Іли без ліку-міри, а ще більше пили. Зникла безконечна черга пляшок. Достойний гість пив і не п'янів.

— А чому ж це ніхто не співає? — схопився він знічев'я. — Хіба ж можна без співу, без ваших чудесних хахл... чи пак українських пісень? А нуте, давайте якоїсь веселенької! — і, не чекаючи інших, він затагнув на диво милим ліричним тенором, ніяк не співзвучним з його радше прозаїчним прізвищем:

На Дандесі білий камінь,

Там то, мамцю, Вкравчук ладний...

Хор п'яних голосів охоче підхопив:

Ой чук, Вкравчук,

Вкравчук ладний,

На Вкравчуку

Пас єдвабний.

На Дандесі печериці,

Любить Вкравчук молодиці...

— Чекайте, чекайте, — зупинив усіх гість. — Адже в нас сьогодні тее... як його... Великдень. А на Великдень якоїсь такої особливої пісні співають, ось забув я...

— Щодо цього, то в нас товариш Больний майстер на всі руки і мистець на всі штуки. Він був колись, вибачте, дяком. Хором церковним, значить, диригував.

— Це.. це брехня! — схопився Больний. — Він так сп'яну вигадав.

— Нічого, нічого, — добряче посміхався товариш Хамлов. — Диригував, то й диригував, що ж тут таке?

— П-правильно! Ди-ди-диригував! — гахнув п'ятірнею об стіл уже цілком п'яний товариш Вкравчук.

— Давай, давай ту великодню, як її?

— «Христос воскрес», — підказав Больний.

— О, так. Ти заспівай, а ми підтягнемо. Ну, починай!

— «Христос воскрес» — затагнув товариш Больний.

Товариш Хамлов сам не співав. Він тільки схопив ножа і почав диригувати, а п'яний хор співав на все горло...

(Далі на сторінці 25-ій)

Опера про Кобзаря України

Закінчення

*В тяжку годину дай сили мені,
О доле злая,
Не дай заснуть навів
Без розуму, без тям.*

За цим вступом слідує арія — кульмінаційний момент цієї новели, а, може, і всієї опери. Мелодія її то лагідно розливається в ширину та далечину, то підіймається вгору, за хмари, аж до небес, з вигуком відчаю та прокляття.

Гармонійна основа арії збагачена зворушливими затриманнями, які ще більше підкреслюють настрій безнадійности та беспорядности.

Пізніше в оркестрову тканину арії вплітаються багато вже відомих нам уривків мелодій, інтонаційних зворотів, лейтмотивів, утворюючи цим самим одне органічне ціле.

Наводимо кілька найхарактерніших місць (приклад 56).

Випишуємо слова арії:

*Повернутись мені не сулилося
На ті землі, де зорі ясні,
Де широкий Дніпро.
О, недоле моя,
Україно моя!
Пошли їй, о Боже,
Прощення за гріхи невідомі.
Здійми ж на сваволю
Рабів твоїх
Справедливу десницю
Молю і благаю.
Подивись:
Голодні і босі
Мов чорні тіні
Попід тинню блукають
Брати мої й сестри.
А діти... діти...
О суде правий,
Гряди з громами, вогнями
Очисти осквернену землю.
Царів з царятами,
Їх пастирів лукавих
Спопели
І прах той
Вітром рознеси!*

Випишуємо (скорочено) цей кульмінаційний уривок, незабутній своєю могутністю та трагічністю, яка вражає до глибини нашу душу (приклад 57, 26).

Після спаду цього психологічного та звукового напруження повертається перша частина арії (приклад 56) з новими словами

Шевченко (дуже тихо):

*Коли ж правди, добра не діждуся я,
З домовини мій голос почуй;
Всі прокляття мої*

*На горе й кривду земну
Я до неба пошлю.*

Сили у Тараса Григоровича слабкують. Дальші Тарасові слова — «Господи... Важко... Боже мій!» — подано на тлі тонічного тризвуку в домажорі, за яким іде тема Шевченка. При повторенні вона пов'язується з мотивом кульмінації, що звучить тепер тихо. Цей мотив стає вступом в останню частину арії: «Дивись, дивись, Всевидющее Око...»

Треба відзначити, що за цим «кульмінаційним» мотивом, що тихо вводить останню частину арії, йде лейтмотив Шевченка. Тепер, як і на початку опери (у 1 новелі), при повторному проведенні її, вузловий інтервал, терція, розширюється в кварту, потім у квінту, сексту, сентиму, щоб перейти потім в октаву і з'єднатись з мотивом кульмінації (приклад 26). У моментах каденціальних — чуємо ритмований остинатний бас (приклад 58).

Слова цієї частини арії такі:

*Дивись, дивись,
Всевидющее Око,
Караюсь, мучусь як
За Україну.
Собі нічого не хочу,
А лиш за неї прошу...
Воскресни ж як рівна
Між рівних,
У силі, багатстві й славі
А я... А я...*

За маленькою генеральною павзою у глибоких басах дуже тихо з'являється вищезгаданий мотив у пунктирному ритмі. На тлі його виступає остання мелодія Тараса Григоровича, яка підтримана акордами (приклад 59):

*Старий і немічний,
Без сліз, без сил її благаю,
З'явися хоч вві сні.
Тебе благаю я.*

І неначе небеса почули! Хор (за сценою голосно):

*Батьку наш,
Почуй наш голос!
Крізь століття
Сповнимо ми
Святий заповіт.*

Двічі проведена послідовність із тонічного тризвуку з доміантовим сентакордом в лідійському ладі (в мі-бемолі) особливо підкреслює значність перших 2 рядків хору. Мотив з останніх рядків, поданий як кульмінація, звучить у звичайному мі-бемоль-мажорі та модулює в доміанту соль-мажору.

Якраз тут включається ремінісценція із 2-ої новели: концерт артистів-самоуків. Так само, як ра-

ніш, рокочуть арфи, але чудову арію нещасної дівчини проводить тепер жіночий хор. Мелодія арії оздоблена підголосками.

На фоні цього чути окремі слова Тараса Григоровича, останні його слова:

Ох... Хто це?

Це ви... мої рідні...
Ви не забули мене.
Спасибі...

Він бере свічку, йде на голоси, що йому вчуваються. Та раптом свічка випадає з рук...

Поет падає.

Handwritten musical score for a vocal ensemble and solo voice. The score is written on multiple staves. The vocal parts are in G major and 4/4 time. The lyrics are in Ukrainian. The score includes dynamic markings such as 'pp', 'p', 'f', and 'ff'. There are also performance instructions like 'Склянка падає на нього' (The glass falls on him) and 'Він падає' (He falls). The score is numbered with measures 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Останній момент підкреслено громоподібною тонікою (до-мінор) в найнижчій реєстрі оркестри.

Лейтмотив Шелченка, за яким іде ритмічний мотив у басах, проводиться 5 разів. Спочатку дуже тихо, але поступово голосніше та голосніше. Як і раніш вузлова терція лейтмотиву за кожним разом розширюється, — через кварту, квінту, сексту до сентими, за якою слідує октава. Закінчується

лейтмотив зворотом, гармонічна підоснова якого більш ніж смілива (приклад 60).

Після цього вступає заключний хор. Слова його:

Він не вмер,
Він між нас.
Він людей до бою кличе.
Аж поки світитиме сонце,

Moderato con moto

Музична партитура з українськими текстами. Видно нотування для голосу та оркестру. Текст пісні: "Він не вмер, Він між нас. Він людей до бою кличе. Аж поки світитиме сонце,". На партитурі присутні номери тактів (56, 57, 58, 59, 60) та динамічні позначення.

*Народи співатимуть славу.
Слава Кобзарю,
Слава великому!
Слава, слава, слава!*

В оркестрі — як підоснова хору — тричі провадиться лейтмотив Шевченка на органному пункті доміанти (соль). Замість вузлової терції в лейтмотиві чуємо квінту, що розширюється, при повторних проведеннях лейтмотиву, в сексту, в сентиму. Досягнувши октави, лейтмотив закінчується зворотом, повним енергії (фортісімо). За ним слідує тричі проведена тема, яку ми вище назвали «новою, та повною щирости і сердечности» (приклад 57, четвертий, п'ятий, шостий такти).

На слові «Слава» в сазах чуємо енергійний заключний мотив, який, без сумніву, викристалізувався із ритмічного басового мотиву (приклад 61).

У фортісімо проходить лейтмотив Шевченка і цей заключний мотив.

В останній раз, ще раз чуємо, цей лейтмотив, яким завершується заключний тонічний акорд в домажорі.

Охопити в одному творі, навіть і великому, всю многогранність такої універсальної постаті, якою був Тарас Шевченко, відобразити всю його діяльність як поета, художника, громадського, культурного та політичного діяча-революціонера — річ не легка, а може, й неможлива. Тим більше в «новелях» (це слово ми починаємо розуміти як «перші нариси», чи роз'єднані сторінки з біографії) та ще тільки в чотирьох.

Ще раз переглядаючи весь твір, ми не можемо звільнитися від питання: чому не показана, не відбита його діяльність у Кирило-Методіївському Братстві? Виникає здогад, що це мусило б стати змістом ще однієї новели, місце якої було б між 2-ою та 3-ою. Тим більше, що ні у «вигнанні», ні перед смертю Шевченко ні разу не згадує про Кирило-Методіївське Братство, яке відіграло таку велику роль в житті українського суспільства і в той же час мало такі трагічні наслідки в долі Великого Борця.

Але наперекір висказаних міркувань, ми, вникаючи, входячи душею в цей твір, як в одне ціле, не можемо не почути, не схопити його дуже цікаву архітектонічну цілісність.

Коли розглядатимемо кожну новелю з боку форми, ми можемо помітити такі головні моменти.

I новеля:

- а) Вступний хор та дума діда;
- б) Приїзд Шевченка, зустріч з дідом, сестрою;
- в) Поява Оксани;
- г) Обурення та гнів Тараса Григоровича.

II новеля:

- а) Баль, приїзд Шевченка;
- б) Розмова з Закревським та Репніною, її арія;
- в) Інтермеццо;
- г) Обурення та гнів Шевченка.

III новеля:

- а) Роздуми Шевченка;
- б) Сцена з Сераковським;
- в) Схвильований Шевченків монолог та заключний постлюд.

IV новеля:

- а) Хор — прощання друзів;
- б) Велика арія Шевченка;
- в) Інтермеццо із II-ої дії і смерть Шевченка. Хор.

Приглядаючись до цієї схеми, ми зразу пізнаємо, що загальна форма опери це величний сонет. Але... згадаємо істину: ми мусимо сприймати художній твір таким, яким він є, без будь-яких тлумачень, які будуть завжди і суб'єктивні і носитимуть штамп свого часу... І сприймаючи цей твір таким, як він є, як він вийшов із творчої душі його автора, ми, — а з нами і всі, у кому горить любов до Батьківщини, до Людства, до Волі й Добра, — будемо кожного разу переживати наново і ніжні почуття, і гнів, і героїзм, і надію, і боротьбу з неправдою та насильством, і страждання людини, і, врешті, тиху і прояснену смерть Великого Кобзаря.

Закінчивши цей поверховий огляд опери Г. Майбороди «Тарас Шевченко», ми думаємо, яке б це було б свято в житті всієї еміграції, якби цю, талановито написану та безпосередньо дохідливу до слухачів, оперу щедро обдарованого композитора ми могли почути не тільки в грамофонній репродукції, а і в доброму живому виконанні. Ми вважаємо, що на терені Америки ми маємо достатню кількість вокальних, інструментальних та художніх сил, щоб відтворити на сцені партитуру «Тараса Шевченка» у всій її красі.*)

*) Прошу вибачення в читачів, що інколи приклади не видрукувані за порядком. Наприклад, ч. 61 подано не за 60-м прикладом, а за 45-м. Автор.

КОМПОЗИТОР ГЕОРГІЙ МАЙБОРОДА

(Коротка довідка)

Георгій Іларіонович Майборода народився 1 грудня 1913 р. на хуторі Пелехівщині (тепер Градизького району Полтавської області). У 1931 році закінчив Кременчуцький індустріальний технікум, після чого працював на будівництві Дніпрельстану. У 1936 році закінчив Київську музичну школу, а в 1941 році — Київську консерваторію по класі композиції проф. Левка Ревуцького. У роках 1945-48 закінчив аспірантуру (керівник проф. Л. Ревуцький). Викладав теоретичні предмети в Київській музичній школі, а з 1945 р. — в Київській консерваторії.

Г. Майборода від 1956 р. є заступником голови Спілки Композиторів УРСР. У 1960 р. йому надано звання Народнього Артиста СРСР.

Георгій Майборода — один з провідних сучасних композиторів України. Працює здебільшого в ділянці монументальних симфонічних і музично-

драматичних форм, хоч написав і чимало пісень та романсів на тексти Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, П. Тичини, А. Малишка та інших поетів.

Музика Майбороди має народнописенну основу, пройнята мелодизмом. Г. Майбороду можна назвати великим мелодистом. Крім того, його музиці властиві динамізм і драматична напруга. Георгієві Майбороді властива також творча відвага і новаторство, але додатною рисою його творчости лишається факт, що його музика при цьому не втрачає своєї дохідливості до слухача, мелодійности та проникливості.

Г. Майборода автор двох симфоній: 1-ша 1940 р., 2-га 1952 р., двох симфонічних поем: «Лілея» (за Т. Шевченком) та «Каменярі» (за І. Франком), вокально-симфонічної поеми «Запорожці» (1954 рік, слова Л. Забашти), «Гуцульської рапсодії» (1949 р.) для симфонічної оркестри, а також музики до Шекспірової трагедії «Король Лір».

Георгій Майборода написав також кілька опер: «Милана» (1955 р.), «Арсенал» (1960 р.) і «Тарас Шевченко» (1964 р.), що була виставлена з нагоди 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка.

Треба відзначити, що в українській музиці є чимало симфонічних і музично-драматичних творів, у тім числі опер, балетів, симфонічних поем і вокально-симфонічних творів на Шевченкові тексти, але оперу про Шевченка перший написав Георгій Майборода. Уже цей факт повинен привернути увагу громадянства до цього твору. Саме тому ми, діставши партитуру опери, замовили проф. Миколі Недзведському спеціальну статтю про цей твір. Г. Майборода дав нам яскравий образ Кобзаря України в опері: він написав великий монументальний твір, від початку й до кінця емоційно насичений, у якому багато чудових арій, хорів тощо. У цьому велика заслуга Г. Майбороди.

В еміграційній пресі вже згадувалась опера «Тарас Шевченко» ще перед її закінченням. Тоді (за радянською українською пресою) подавалося, що лібретто до неї пише поет Андрій Малишко, але це неправда: і лібретто, і музику цієї опери написав Г. Майборода. Можна думати, що Г. Майборода в чомусь розійшовся з А. Малишком і вирішив творити оперу сам. Мабуть, опера від цього тільки виграла, бо, порівнявши її з іншими Майбородиними творами, писаними на чужі тексти, мимоволі до цього висновку приходиш: композитор найменше цікавився «політикою сьогодняшнього дня», яка, до речі, в СРСР дуже змінна і далека від довговічності, а перенісся в добу, у якій жив і творив Т. Шевченко, себто намагався у лібретті показати Шевченка і його оточення такими, якими вони були в житті. Правда, з поетичного боку лібретто бажано було б відредувати, але недоліки з ділянки поезики у співі не так уже й помітні.

Твори Г. Майбороди виконувались у Києві, Харкові, Одесі, Львові, Москві, Ленінграді та в багатьох інших містах СРСР. Тепер є надія, що во-

ни скоро будуть виконуватись і в Канаді та США — заходи в цьому напрямку вже розпочаті.

У кінці 1965 р. Г. Майборода був у США й Канаді в складі туристичної групи, яку очолювала Катерина Колосова, і ми його згадували у нашій статті «Про велику політику і малий розум» («Нові Дні», ч. 181). П. ВОЛ.

ПРОФЕСОР МИКОЛА НЕДЗВЕДСЬКИЙ

Професор Микола Францевич Недзведський, один з наших визначніших авторів, народився 12 грудня 1891 року в Києві. Збоку матері його походження французько-німецьке (Клара Урбен), а збоку батька — польсько-литовське. Дід та прадід були органістами в містечку Чорнобиль. Батько нашого автора, Франц Іванович, був купцем, а мати — вчителькою.

Ще з семи років М. Н. почав вчитись гри на фортепіяні у тітки Матильди Урбен, яка була в той час ученицею Імператорської музичної школи у проф. Ходоровського. Поруч з навчанням він любив імпровізувати на фортепіяні, а також його приваблювала музична теорія і вже у 12-13 літ він самотужки намагався зрозуміти книги з теорії та композиції.

Закінчивши гімназію, М. Н. вирішив повністю присвятитись музиці. Один з найкращих і суворих музичних теоретиків, професор музичної школи ім. М. Лисенка в Києві, — Григорій Любомирський стає його вчителем. Протягом трьох років М. Н. засвоює в цього визначного педагога весь так званий курс спеціальної теорії та композиції і в 1918 р. складає вступний іспит у випускню класу Київської державної консерваторії і стає персональним учнем композитора проф. Райнгольда Глієра. Мав би закінчити консерваторію в 1920-21 роках і одержати диплом «вільного художника», та політичні обставини складаються так, що М. Н. мусів на деякий час «зникнути з очей». У цей період свого життя, коли довелося бути й нічним сторожем у Боярському лісі, М. Н. продовжує, після від'їзду Р. Глієра до Москви, удосконалювати свою композиторську техніку у професора Бориса Лятошинського. Лише у 1927 р. він екстерном складає випускні іспити в Київському музично-драматичному інституті ім. М. Лисенка і одержує диплом композитора.

Працю музичного педагога розпочав дуже рано — ще в 1915., коли почав давати приватні лекції гри на фортепіяні. Потім викладав спеціальні дисципліни у різних музичних школах, пізніш у трудових школах тощо. Був одним з піонерів музичного виховання через «слухання музики». У 1929-31 рр. викладає курси гармонії та історії музики в Київській робітничій консерваторії.

У 1932 р. його запрошено на посаду старшого викладача в Ашхабадський музичний технікум (Туркменія). Тут М. Н. зустрівся з Дмитром Володимировичем Ахшарумовим, всесвітньо відомим диригентом, засновником Полтавської музичної шко-

ли. У нього він удосконалює свою техніку диригування.

У 1936 р. йому запропонували посаду доцента факультету композиції в Київській державній консерваторії. Тут він, боючись ускладнень, кілька разів відмовлявся очолити катедру композиції чи стати членом спілки композиторів. У 1941 р. частину консерваторії евакуйовано, а в залишеній частині М. Н. призначено деканом факультетів композиції, спеціальної теорії, історії музики.

У 1943 евакуювався в Німеччину, де скоро почав давати приватні лекції в місті Деггендорфі, Баварія.

Від 1951 р. продовжує свої приватні лекції в Касаблянці, Марокко, а з 1958 р. — у Вашингтоні, США.

Багато сучасних українських професорів та композиторів — колишні учні М. Н. Між іншим, композитори Ігор Білогруд (Чикаго, США) та Юрій Фіяла (Монтреаль, Канада) — теж його учні.

М. Н. є автором таких творів: «Доріан Грей» — увертюра для великої симфонічної оркестри (дипломна праця); «Тіні забутих предків — сюїта для великої симфонічної оркестри. Цей твір було виконано в Києві (дир. О. Орлов) у 1929 р., а також кілька разів у Будинку Вчених, у «Асоціації сучасних музик»; у перекладі на два фортепіяни; «Ашхабад» — велика одночасна симфонія; «Запо-

віт» для квінтету; Поема для квартету; багато романсів і невеликих фортепіянових творів та інші. Недавно закінчив велику п'ятичасну симфонію «Фес» (Фес — релігійний центр Марокко).

З наукових праць М. Н. треба відзначити: «Гармонічна аналіза поем Ріхарда Штрауса» та «Сучасна симфонічна оркестра з прикладами». Обидві ці праці загинули в час війни.

У Києві, Ашхабаді, Касаблянці та Рабаті М. Н. часто запрошували в журі під час конкурсних іспитів та різних змагань.

М. Н. — член УВАН та професор Українського Музичного Інституту. Стало живе тепер у столиці США — Вашингтоні.

Микола Францевич Недзведський — людина високої культури та інтелігенції, людина зразкової чесности та прикладної працьовитости, а до того ще й першорядний фахівець з музики. Тому, як виникла змога написати статтю про першу оперу про Тараса Шевченка, то наш вибір зупинився саме на Миколі Францевичу, бо ми були певні, що він нам не відмовить і розгляне оперу фахово і так об'єктивно, як це може зробити людина лише з ніжним серцем і винятковою чесністю. Здається, ми не помилились. У всякому разі, «Нові Дні» перші подали огляд талановитого музичного твору про Тараса Шевченка. І за це Вам, Дорогий Миколо Францевич, щире спасибі! Ред.

Василь ПРОХОДА

Український Народний Театр у Словаччині

Роль театру в національно-культурному житті народу відома кожному, тому я обмежусь лише історією постановки УНТ в Пряшеві на землі колишніх русинів-лемків Східної Словаччини. Корені його виходять із самого серця України — з Києва, як заповіт корифеїв українського театрального мистецтва братів Тобілевичів, Кропивницького, Старицького та ще більше Миколи Садовського.

Після першої Світової війни був створений на Українському Закарпатті український театр «Просвіти», чинність якого одухотворив останній велетень української сцени Микола Садовський. Молоде покоління колишніх русинів, позбавлених власного національного імені, захоплювалось українською сценічною майстерністю, пробуджувалась від вікового сну їхніх батьків, душевно споріднювалась чуттям та свідомістю з культурою всього українського народу та пізнавала його історію в героїчних проявах козаків, запорожців і гетьманів з їх боротьбою за волю України, яких бачила на сцені театру. Їх чарувала краса клясичних п'єс з побутового життя українського народу, захоплювала пісня та мелодійна музика. У них пробуджувалось глибоке національне почуття. Вони всім серцем співчували безталанному горю поневоленого рідного народу, душу якого пізнавали в красі милозвучної українсь-

кої мови, добросердечности, шляхетности почувань та в національних звичаях.

Ця молодь включилась до театральної чинности з щирою любов'ю до неї без зиску та слави. Коли Микола Садовський по кількох роках відійшов з Ужгорода і взагалі із Закарпаття, оживлені ним традиції українського театру продовжували жити в праці його послідовників: Загарова, Базилевича та Миколи Аркаса. До них прилучились студенти, брати Юрій та Євген Шерегії, які через кілька років заклали перші основи закарпатського українського театру вже молодій генерації закарпатців.

У 1934 році постав театр «Нова сцена». Члени молодого театру, переважно народні учителі та ліпші представники української інтелігенції, із запалом до самопожертви працювали для рідного мистецтва. Театр жив лише з добровільних внесків свідомого громадянства, бо чеські урядові чинники, дійсні пани Закарпаття, не дозволяли давати допомогу молодому театрові із закарпатських фондів.

Театр виїздив до різних міст та більших сіл Закарпаття. При цьому артистам доводилось платити собі з власних дуже скромних коштів подорожне, нічліги, страву й кожний мусів мати власне національне вбрання для виступів на сцені. Така з

любов'ю віддана для рідного народу праця залишала по собі глибокий слід. Засіяне насіння рідного театрального мистецтва на південному узбіччі Карпат не зникло безслідно, провівши велику національно-освідомлюючу працю серед колишніх русинів, які стали тепер українцями, шануючими свою національну гідність.

Відновлена в 1939 році малярська окупація з нищенням українських національно-культурних працівників не зупинила процесу дальнішого національного освідомлення, який тепер у сучасній Закарпатській області УРСР переборює всі спроби русифікації офіційних чинників.

Мадярська окупація 1939 року спричинила перехід української інтелігенції до Східної Словаччини — поставшої тоді Словацької Держави. Хоч відношення тогочасних урядових словацьких чинників до українства не було прихильніше, театральні працівники закарпатської «Нової Сцени» не скапітулювали. Без огляду на русофільський напрямочинності прясівської інтелігенції та малу свідомість колишніх руснаків-лемків, вони самотужки взяли за створення Українського Народного Театру з ініціятиви учителя Івана Гриця-Дуди, сина покійного інспектора народніх шкіл на Закарпатті Івана Гриця в Берегові.

Ця невелика група, не мавши українських фа-

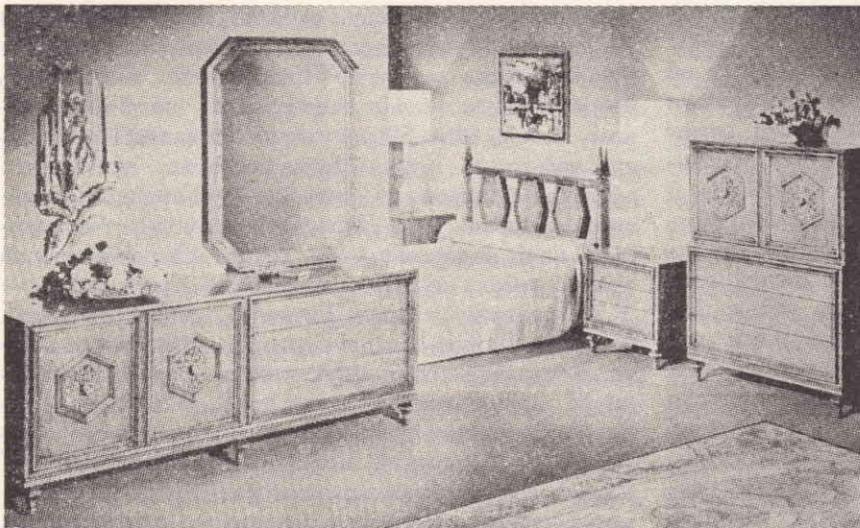
хових акторів, під проводом Івана Гриця-Дуди, оббиваючи всі пороги словацьких урядових установ, Словацького народнього театру, Реферата для українських шкіл в Кошицях та Української Народньої Ради в Пряшеві, добилась дозволу (24 листопада 1945 року) на заснування кооперативного драматичного товариства «Український Народний Театр». Вартість пая для вступу в товариство була тисяча корон. Організатор УНТ І. Гриць сподівався здобути 60 тисяч корон, крім своїх 80 тисяч, що він вложив сам. Але було продано паїв лише на 15 тисяч. Та це не перешкодило розпочати (15 січня 1946 р.) працю. Перша прем'єра традиційної української народньої драми з піснями й танцями «Ой, не ходи, Грицю...», що була поставлена на сцені Словацького театру в Пряшеві в березні 1946 року, мала великий успіх.

Цим УНТ здобув визнання урядових чинників, головне Української Народньої Ради Прясівщини, яку очолював В. Караман. Театрові дано матеріяльну допомогу з фондів Українського шкільного реферату. Після цього УНТ відбув поїздки до таких міст і сіл Прясівщини: Стащин, Гуменне, Стропків, Свидник, Спина, Требішов, Михалівці, Воронів, Сечовиці, Бардіїв, Сабинів, Гіральтивці. Це був триумф новозаснованого українського театру. Для провінції виїзди УНТ були сенсацією та великим свя-

901 «CASTILIAN» гарні черешневі меблі до спальні походять з часів романського періоду історії Еспанії. Вони удекоровані плоскорізьбою з карпатського в'яза. Можете купити їх комплетом або поштучно. Ви самі комбінуйте кількість речей, відповідно до розміру вашої кімнати.

Кожна річ викінчена ручно.

КРИМ ЦЬОГО:

умеблювання їдалень та сальонів,
телевізійні та радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піяніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лампи, холодильні, електричні та газові печі, пилососи та інше.

КУПИВШИ В «АЛЬФІ», ВИ МАТИМЕТЕ ДОБРУ ЯКІСТЬ РЕЧЕЙ, НИЗЬКУ ЦІНУ, КУЛЬТУРНУ І ВВІЧЛИВУ ОБСЛУГУ Й ПЕВНІСТЬ, ЩО ЧАСТИНУ ВАШИХ ГРОШЕЙ ВЛАСНИКИ «АЛЬФИ» ПОВЕРНУТЬ НА РОЗБУДОВУ КУЛЬТУРНОГО Й ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ.

“ALPHA” FURNITURE CO. LTD.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario
Telephone: EM 3-9637

том. Замість колишньої «русскости», вносилося українське національне освідомлення, підтримуючи чинність народних учителів у позашкільній культурній праці. Громадськість у багатьох містах урочисто приймала колектив театру, їх радісно вітали та раділи, що діти знедоленого народу ожили чарівною українською піснею та чудовими танцями.

З того часу ось уже 20 років УНТ служить українському народові. За цей час у праці театру були й успіхи, були й невдачі, які спричиняли не так урядові чинники, як руснацькі пристосуванці до обставин, які не все були сприятливими для українського національно-культурного розвитку.

Перший період у розвитку праці УНТ був від 1946 приблизно до 1950 року. У цих роках УНТ — це художній колектив переважно типу музично-драматичного театру з поділом на драму та оперету, що взаємно доповнювали репертуар багатим і ефектовним змістом. Були досягнені виразні успіхи, що принесли театрові визнання й популярність. З колишніх аматорів вишколились актори. Це дало змогу ставити на сцені УНТ українську клясику.

Найбільшим успіхом користувались такі п'єси як «Маруся Богуславка», «Запорожець за Дунаєм», «Ой, не ходи, Грицю», «Сорочинський ярмарок», «Безталанна», «Украдене щастя», «Суєта» та інші. Головним режисером був Юрій Шерегій з Ужгороду. Театрові була визначена постійна державна субсидія. Він зміг уже утримувати професійних акторів. Так зі скромної спроби кооперативного драматичного товариства витворився театр український як формою, так головне й за змістом, який викликав захоплення молоді на провінції, де постали драматичні гуртки, які називались колективами НХС (Народня Художня Самодіяльність). Їх успішна чинність вносила українське національне освідомлення серед руснаків-лемків.

Та такий напрямок діяльності УНТ був не по духу урядовим чинникам. У ньому почали вбачати буржуазний націоналізм та відхилення від вимог марксизму-ленінізму. Змушений був відійти основоположник Іван Гриць-Дуда, а за ним відійшов й Юрій Шерегій. До УНТ почали вступати професійні артисти-росіяни з емігрантів, які підсилили авторитет русофлів. На сцені театру почали ставити лише драматичні твори російською мовою. Дійшло до такої аномалії, що українські п'єси для українського населення виставляли по-російському. Це викликало реакцію у глядачів. Вони перестали відвідувати вистави, замість яких надсилались учні старших класів українських шкіл в обов'язковому порядку. Завдяки сталій державній субсидії адміністрація театру не була зацікавлена в повному зборі за вступ на вистави. Актори діставали своє утримання, а тому могли безтурботно підтримувати в своїй чинності «русское направление». Запанував так званий культ особи примітивного диктатора Словацької комуністичної партії Бацілка. Він дозволив повний розгул різним сатрапам, проти вчинків яких не можна було протестувати.

Так пройшло кілька років другого періоду в

житті УНТ аж до смерті Сталіна та початків ліквідації культу особи. Тоді з театру відійшли росіяни, але він залишився лише драматичним з постановкою переважно модерних п'єс чеських, словацьких, польських, мадярських, румунських в перекладі українською мовою. Для української драми майже не залишалось місця. Не були навіть взяті до постановки історично-побутові п'єси, що були появлені на сцені у радянській Україні, такі як, наприклад, «Богдан Хмельницький», «Тарас уБульба», «Облога Буші», «Захар Беркут», «Невольник», «Гайдамаки», «Довбуш», «Страшна помста» тощо.

У 1956 році під керівництвом дирекції УНТ був створений Піддукланський Український Народний Ансамбль (ПУНА) для урядження концертів пісні та танців, що вже почали без партійного керівництва давати на провінції гуртки художньої самодіяльності.

Директором УНТ був призначений письменник Іван Мацинський, який, може, й мав бажання зробити театр українським не лише за формою, але й за змістом. Та проте він мусів, як то кажуть, «оглядатись на задні колеса», бо напрямок «культу особи» ще тривав. Головним режисером був Йосиф Фельдбаба, прихильник «модернізму», який здобув артистичну шліфовку від росіян, але авторитету цим перед вдумливими глядачами не здобув.

Щоб надати видимості українського змісту в чинності УНТ був до нього прийнятий як драматург Іван Гриць-Дуда, а через рік була прийнята художнім керівником і диригентом ПУНА (Піддукланського ансамблю) перша в Словаччині жінка-диригент, абсолювентка Братиславської консерваторії Людмила Кириченко-Полякова.

Намагання Івана Гриця надати діяльності УНТ українського характеру, який служив би потребам національно-культурного освідомлення (переважаючій більшості руснаків Пряшівщини, залишались безрезультатними. Це видно з того, що в театральному сезоні 1958-59 року були поставлені такі п'єси: чеська — Карла Чапка «Мати», символічно-містичного характеру, польська — Габрієлі Запольської «Мораль пані Дульської», самодурства польської пані, мадярська — І. Фейєра «З пов'язкою на очах», забави нудьгуючих міщухів, румунська — Т. Мушатеску «Вальс Титаник», словацька — Л. Смерчка «Любов Магди Бурго», з колгоспного життя. З українських були поставлені радянські комедії М. Зарудного «Веселка» та В. Вакуленка «Колі розлучаються двоє», обидві з колгоспного життя, які і в Радянській Україні не були ліпшими. У першій комедії були показані розбіжності в прямуваннях керівників та членів колгоспу, при яких для найбільш енергійних та розумних найбільш доцільним було відійти туди, куди всі «семафори відкриті» — на будову залізниці в Середній Азії. Завданням другої «ліричної» комедії мала бути пропаганда гасла «наздогнати й перегнати Америку у виробництві сільсько-господарських продуктів». Але бюрократичний формалізм з бучним самовихвалюванням незначних та уявних досягнень, що були

показані в п'єсі, могли наздогнати лише свого власного злота, а до Америка залишалось ще дуже далеко. Такий репертуар не викликав зацікавлення глядачів, бо мало промовляв до розуму й почуття українського населення Пряшівщини, а словаків то й цілком не цікавив.

Значно успішнішою була праця художнього керівника та хормайстра Піддуклянського українського народного ансамблю пані Людмили Кириченко-Полякової. Третя прем'єра цього ансамблю 14 травня 1959 р. в Пряшіві викликала справжнє захоплення українських глядачів. Виступ співаків та танцюристів приваблював художньою майстерністю виконання, почуттям сердечної простоти, а разом з тим своєрідною красою в народній творчості. Милозвучна мелодійна українська пісня викликала у слухачів стремління до піднесення вгору, до безкорисної праці на добро власного народу та почуття національної самопошани. Концерт пройшов дуже успішно. Найкращими були пісні: «Любимо вітчизну» М. Колеси, «Думи мої» в обробці Є. Козака, «Не пий, коню, воду» та «Ой там Василь» у музичній обробці Л. Кириченко-Полякової, вінок українських народних пісень «Кучерява Катерина» в обробці Ю. Цимбори. Оригінальним був початок концерту: танцювально-музична картина «На гулянці» з гарною мелодійною передгрою, ліричним співом солістів, що переміщувались з веселими піснями та танцями хлопців і дівчат. Усе це залишало глибоке враження, а разом з тим і спротив у неприятелів українського мистецтва та примітивів.

Скінчилось тим, що Л. Кириченко-Полякова та Іван Гриць змушені були залишити УНТ та ПУНА, що стали українськими лише за формою, але з чужонаціональним змістом, який в ансамблі маскувався домішкою фольклору Пряшівщини. УНТ, маючи державну субсидію, продовжував свою чинність лише формально. Тому ставлення до нього глядачів було також формальне: їх надсилали так званими бригадами учнів середніх шкіл...

Автор цієї статті написав тоді пару критичних зауважень до напрямку діяльності УНТ, який для модного тоді галасу про «культурну революцію» був недоцільний, а для соціалістичного будівництва безкорисний. Вони, звичайно, не були опубліковані. Редакція «Радянської культури» в Києві відповіла 11 червня 1959 р., що вона не зможе скористатися моїми статтями: «Такі серйозні (і мабуть цілком обгрунтовані) зауваження про недоліки в роботі обох творчих колективів слід робити в газетах, які виходять на Пряшівщині чи взагалі в Чехословачії. Нашій газеті робити це незручно», було сказано в закінченні листа від редакції. Але редакції пряшівського місячника «Дружно Вперед» та словацьких «Виходословенських Новин» у Кошицях не відповіли зовсім.

Без огляду на формальне, або неприхильне ставлення офіційних чинників, пробуджена в першому періоді чинності театру любов до рідного мистецтва знайшла відповідний ґрунт у свідомої української молоді, яка поза всяким партійним та урядовим ке-

рівництвом виявилась на провінції в безкорисній праці в колективах самодіяльності. Постає драматичні гуртки, які в своїх постановках мали значно більший успіх, ніж професіонали УНТ.

Це спричинилось то того, що директор театру Іван Мацінський, щоб бути вільнішим у своїх прямованнях, відмовився від урядові підпорядкованої діяльності в УНТ. У цей час у культурних працівників ЧСР виразно виявилось стремління до звільнення від наслідків «культу особи». Ініціативу до того подав З'їзд чехословацьких письменників, у якому прийняли участь і українські письменники на чолі з Іваном Мацінським, який став в обороні української літератури та мистецтва. Урядово підтримуваний під маскою інтернаціоналізму русофільський напрямок примушений був здати свої позиції.

На директора УНТ був призначений колишній учитель Іван Пиханич. Особливої енергійності та твердості в поглядах у нього нема, але він мусів рахуватись, крім вказівок партії, із загальною опінією свідомих українців. Тому початок четвертого періоду в житті УНТ не набрав відразу виразних форм, але про його чинність стали частіше виявляти критичні зауваження з висловленням незадоволення.

На сторінках «Нового Життя» та місячника «Дружно Вперед» виникла дискусія про концепцію української культурної праці. Ця концепція, себто система поглядів на певні явища, спосіб розгляду їх та розуміння їх смислу, торкнулась і питань української драматургії. «Професіонали» на чолі з головним режисером Йосифом Фельдбабою та Микуляшем Гойдою тримались того погляду, що УНТ не може постійно ставити п'єси для заосталого українського східнославацького села, бо воно, мовляв, міняється. Тому УНТ, як театр для українських співгромадян ЧССР, повинен у своєму напрямку слідувати не лише за українськими, але й за тими словацькими, чеськими, російськими радянськими та іншими театральними цінностями, які в даний момент підходять до його намірів та відповідають на питання постійного поновлюваного та збагачуваного конфліктами життя, виявляючи це в постановках найвизначніших п'єс сучасної і класичної драматургії. Отже за цією концепцією з однієї сторони виходить, що нема чого затримуватись над національним освідомленням «заосталого українського східнославацького села», а стреміти до вершин сучасної «модерної» драматичної творчості. У практиці такого стремління докотились до того, що театром перестали цікавитись, його вистави відбувались при малій участі глядачів, а кіна на сеансах цікавих фільмів все були переповнені.

Проти такої концепції рішуче виступили не лише шануючі свою національну гідність українці, але й молоді вже кваліфіковані артисти УНТ. Тоді виступив з виясненням концепції УНТ директор І. Пиханич, який на сторінках «Нового Життя» 30 жовтня 1965 р. у статті «Завдання і місце УНТ та ПУНА» заявив: «Може бути, що наша концепція має недоліки, може не відповідає вимогам кожного,

але ми усвідомлюємо велику відповідальність перед Партією, Урядом і нашим глядачем та не можемо собі дозволити так легковажно розуміти завдання театру, щоб працювати без концепції...». «В загальній дискусії про концепцію деколи забувається, що українці в Чехословаччині живуть разом з народами чехів і словаків, спільними силами будують свій дім. У нашій концепції займає важливе місце і цей аспект». «...З-за цього в репертуарі маємо п'єси словацьких і чеських авторів...». Це правда, але звичайно, як чехи, так і словаки не мають у своїх репертуарах українських авторів. Та проте це все ж таки значний поступ в чинності УНТ, коли він по-

збавився російщини та іншого «інтернаціонального модернізму». Одноставні вимоги українців, шануючих власну національну культуру, дали свої наслідки.

Український Народний Театр уходить до четвертого етапу своєї 20-літньої діяльності «На службі народу», як про це сказав директор І. Пиханич, заявивши, що знову поступово буде створюватись музично-драматичний колектив. Тим часом, весь колектив УНТ до 20-річчя своєї діяльності (в березні цього року) виставив історичний твір Івана Франка «Сон князя Святослава».

Про цю виставу напишемо пізніше.

Василь ЧАПЛЕНКО

Скарби нашої мови в белетристичній формі

(Про роман О. Ільченка «Козацькому роду нема переводу»*)

«Радянського» письменника О. Ільченка на еміграції досі знали як одного з авторів перших статей, написаних наприкінці 50-их років на оборону української мови після майже 30-річного її упослідження та цинічної русифікації. Болючі то були статті. Йому бо доводилось викручуватись між любов'ю до рідної мови й удаваними поклонами на адресу «другі рідної» — російської мови. Про ці його викрутаси я свого часу написав був статтю «Що хотів сказати і що сказав О. Ільченко»¹. Тими викрутасами він збив був і мене з тропи, бо я зробив тоді такий хибний висновок про його мову: «Взагалі його мова не така добра, як він про неї, мабуть, сам думає, коли відсилає... читача до своїх книжок. Він бере, здається, «нутром», а тепер для знання української літературної мови цього мало». Сконстатував я тоді і його лінгвістичний дилетантизм. Хоч він учився в інституті народної освіти, на відділі мови й літератури, але спеціалізувався, мабуть, з літератури, а не з мови, а тому й не розуміється на лінгвістичних тонкощах.² Ця моя думка про його теоретично-лінгвістичну некомпетентність залишається й далі для мене в силі, і про це я ще згадаю в цій статті, але свою думку про його нібито недостатнє практичне знання української мови я тепер, прочитавши його роман «Козацькому роду нема переводу, або Мамай і чужа молодиця», мушу якнайрішучіше спростувати. Для мене ясно, що О. Ільченко — один з небагатьох письменників-практиків в Україні, що досконало володіють скарбами нашої мови. Поряд із ним я міг би назвати ще тільки поета І. Виргана та перекладача «Фавста» Гете й «Декамерона» Боккаччо — М. Лукаша, а також М. Стельмаха. До цього гурту я не можу приєднати навіть М. Рильського: його мова добра, але не така багата, як цього можна тепер від письменника сподіватися.

Якщо тепер перейти до розгляду мови Ільченкового роману «Козацькому роду нема переводу», то треба передусім сказати, що це справжня скарбни-

ця української мови, а в історії українських белетристичних текстів явище майже безпрецедентне (оце «майже» я з'ясую далі).

Для того, щоб зрозуміти характер мови й мовостилю цього твору, треба взяти на увагу його тему й жанр, що звичайно (а не тільки в Ільченка) зумовлюють мову й мовостиль. Тема роману «Козацькому роду нема переводу» — історичне буття українського народу, хронологічно вона (тема) пов'язана з другою половиною XVII ст. (доба гетьмана І. Виговського). Щодо жанру, то треба сказати, що його приблизне визначення в підзаголовку як «український химерний роман з народних уст» майже нічого не каже, бо ж у класифікаціях літературних жанрів досі ніхто не чув про «химерний» роман чи там повість. Не більше кажуть і авторіві слова на початку твору, що це «іронічна повість» (стор. 10). Виразніше визначає автор свій жанр, оголошуючи спосіб свого письма, на сторінках 443 та 446, де він згадує про роман Ш. Сореля «Кумедний життєпис Франсіона» та «Комічний роман» Скаррона (обидва французькі письменники XVII ст.). Ось відповідні місця: «Слухавши звечора початок «Франсіона», який заповонити міг би й не таке легке серце, як у Тимоша Прудивуса, спудей наш так захопився читанням, *кумедними пригодами, всіма дотепами й непристойностями тої книги* (підкреслення моє — В. Ч.), що ладен був би й свій відхід до Києва відкласти» (стор. 443). На сторінці 446 він подає досить довгу цитату-переклад із Сорелевого роману (вона переходить і на стор. 447): «Коли з-поміж усіх тварин сміх є властивий самій тільки людині, то я не думаю, щоб його було дано їй без причини і щоб не дозволялося — ні самому сміятися, ані смішити інших. Правда... більшість зневажає жарти, не відаючи, що нема нічого труднішого, як мати в цьому ділі успіх... І я знаю вельми дурноверхих людей, котрі не

*) В-во "Дніпро". Київ, 1964 р.

дістануть з мого твору ніякої користі й уявлятимуть собі, що я писав це тільки задля їхньої розваги, а не для того, щоб виправити їхні розтлінні звичаї» (підкреслення моє — В. Ч.).

Наведені слова, а особливо підкреслені, — це пряма вказівка на характер жанру не тільки Сорелевого, а й самого Ільченка твору, і з цих слів знати, що це сатирично-гумористичний жанр. Далі в цій останній цитаті-перекладі й прямо сказано про сатиру, а Ільченко міг цим натякнути й на сучасну «радянську» дійсність, де, як відомо, справжня сатира неможлива. «Ось чому мені скажуть, — сказаво далі в цитаті, — що для запобігання всьому цьому я міг би вишпетити пороки дошкульніше... але... в наш час не люблять голої правди, і я вважаю за аксіому, що варто інколи придержати язика, аби (?) поговорити якнайдовше, бо бувають такі епохи, коли корисно вгамувати лихослів'я, побоюючись, щоб сильні світу сього не заподіяли вам неприємностей і не наказали засудити вас на довічне мовчання. Я волюю поступитися своїми дотепами, ніж своїми друзями, і хоч я й маю схильність до сатири, однак ж намагаюся прибрати її в таку приємну форму, щоб навіть ті, кого я зачіпаю, не могли на мене образитись».

Це місце з цитати має для Ільченка таке значення, як мали колись для Хвильового його слова в оповіданні «Іван Іванович»: «Звичайно, сатирик, як і сатира, цілком заслужено не користуються поспіхом (? — В. Ч.) серед деяких поважних людей нашої республіки, деякі поважні люди нашої республіки не без підстав вважають, що сатира віджила свій вік, і в нашому суспільстві їй немає місця».³

А втім, для Ільченка ця «перестраховка» зайва, бо він (не так, як Хвильовий) не спромігся ні на яку сатиру, як це ми побачимо наприкінці цієї

статті, де буде мова про цей його роман як літературний твір. Із цієї цитати для характеристики жанру Ільченкового твору залишається тільки ота «кумедність». Оті «всі пригоди й непристойності», що притаманні бурлескним творам. Звідси ж походять ще відгуки «Комічного роману» Скаррона, батька пізнішої традиції перелицьованих «Енеїд», а також вплив перелицьованої «Енеїди», І. Котляревського. А як узяти на увагу згадку в підзаголовку про те, що це роман «з народних уст», то до цих джерел треба додати ще й український фольклор — прислів'я, оповідання, казки, особливо перші й останні, як побачимо далі.

Може б, не випадало мені про це говорити, але перелік джерел та зразків, що позначились на характері Ільченкового твору, був би не повний, якби я не згадав ще свого «Пиворіза». Звичайно, у мене немає ніяких прямих даних і доказів, що Ільченко читав цю повість, але й не виключено аж ніяк, що він її не читав. Адже перше видання «Пиворіза» вийшло ще в Україні (у Львові) 1943 р., і там ця книжка залишилася у великій кількості, а Ільченко над своїм твором працював 1944—1957 роками. Та дошукуватись таких даних, може, й немає потреби, коли в самих текстах цих творів можна знайти певні збіжності.

Звертає насамперед на себе увагу міський побут, з відповідним типажем (цеховики, бурсаки-пиворізи), що я його чи не вперше в українській історичній белетристиці заторкнув (до того були здебільшого козацько-військові теми). А потім того треба відзначити, що й потрактовано цей побут та людей і в мене, і в Ільченка однаково — гумористично, причому і в мене, і в Ільченка характер гумору походить, справді, «з народних уст», а також, сказати б, із «музейної атмосфери» Д. Яворницького (у мене стилізація під тексти козака Мамаю, а в нього і це, і самий образ Мамаю). Ось як пише Ільченко про свою причетність до «музейної атмосфери» Д. Яворницького: «Ще хлопцем бувши, — мені тоді сповнилось років вісімнадцять, — їздив я до Катеринослава (як звали тоді Дніпропетровськ), щоб розпитати про Мамаю в Дмитра Івановича Яворницького, невсипущого шукача запорозької старовини, найвизначнішого буржуазного історика Січі... збирача пісень, казок та приказок, мовознавця, етнографа й драматурга (? — В. Ч.), автора історичних повістей та оповідань... Радянський академік Дмитро Яворницький у своїх безнастанних шуканнях був людиною непосидячою, і саме його заходами історія запорозького козацтва збереглася в своїй неповторній красі» (стор. 67).

А я «виріс» національно в тій атмосфері, хоч і з певними критичними застереженнями до неї (вплив мого безпосереднього вчителя П. О. Єфремова), і відбив її не тільки в «Пиворізі», а й у повістях «Люди в тенетах» та «Загибель Перемітька». Правда, подіяння цієї «атмосфери» в Ільченковому романі могли виявитись і безпосередньо, незалежно від «Пиворізі», оскільки він ще раніше, як про це написав, мав контакти з музеєм Яворниць-

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,
ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО
І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ
Rogers Dairy Ltd.
459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

кого. Алеж є ще збіжності в медоті мовотворчості й мовстилю, і це чи не найпереконливіший аргумент щодо певного зв'язку між цими двома творами.⁴

Яким же методом мовотворчості орудує автор роману «Козацькому роду нема переводу або Мамай і чужа молодиця»? Що спільного між моєю й його мовотворчістю?

У мене цей метод свого часу склався сам собою і виник з моєї великої любові до української мови, з мого безустанного заглиблення в неї, з невсипущого її вивчення. А допомагали в цьому мені такі наукові праці, як «Уваги до сучасної української літературної мови» О. Курило та «Нариси з української синтакси» С. Смеречинського. Пам'ятаю, що вже навіть після того, як текст «Пиворіза» був готовий, я, прочитавши працю Смеречинського, докорінно перебудував синтаксу свого писання. Тоді я цього методу ніяк не називав, а тепер назвав би історично-етнографічним. Цей метод допомагає історичному белетристові добирати дані з історично-побутових документів (напр., із судових актів) та з фолкльору (оскільки фолкльор — забутковий матеріал з давніших часів) для створення історичного кольориту певної доби.

Та коли йдеться про мову хоч би й історичних творів, але сучасної літератури, то тут, звичайно, потрібне знання не тільки давньої мови, а й сучасної, бож ці твори призначаються для сучасного читача.

О. Ільченко поєднав цей метод із глибоким знанням української мови в її минулому й сучасному.

Алеж які збіжності наявні в мові й мовстилі цих двох творів? От я стилізував віршовані тексти під тексти «Вертепу» та під написи на малюнках «Козак Мамай», і в Ільченка це є (на стор. 69). Я подекуди вкидав у прозовий текст віршовий, і Ільченко так робить (його нефолкльорні тексти належать перу М. Рильського, як це зазначено на титульній сторінці). Я вставляв ув авторський текст народні прислів'я («наївся кулішу, що й ніг не поколишу») чи й сам творив у такому дусі, — і в Ільченка це наявне. Я пробував привертати деяким прізвищам призабуту функцію загальних іменників («пичуренко»,⁶ «чепинога»), і Ільченко це застосовує.

Можна ще згадати спосіб добирати прізвища персонажів за професією: у мене перепечай «Паляничка», гончар «Макортет», а в нього гончар «Глек». До збіжностей можна віднести й рідкісне імення «Лукія»: у мене «Лукія Паляниччиха», а в нього Глекова годованка «Лукія». Щось є спільне і у, сказати б, народному характері словотворів: у мене «заплесень», «наскубки», а в нього «воякиня» й інше. Є ще й інші мовні збіжності, як от «а ке лиш», «відреванжував киями», «хука дати» тощо, хоч він міг їх узяти з тих же джерел, що й я з них брав.

Але попри все це не можна не відзначити й великої різниці між моїм «Пиворізом» і романом О.

Ільченка не тільки в характері їх жанру, а й у розмірі («Пиворіз» у першому виданні мав тільки 121 стор., у другому має 168, а Ільченків роман — це книга на 623 стор.), а також в епічно-творчому розмахові та в кількісному нагромадженні мовного матеріалу. Якщо мій «Пиворіз» — це тільки невеличка річка, то Ільченків твір — могутній Дніпро-Славути.

Щодо «мовного розмаху», то Ільченко скористувався на всі сто відсотків тими пільгами, що їх дала письменникам в Україні «відлига». Подам приклади, що характеризують цей його «розмах». Із прислів'їв та приказок Ільченко буде інколи судільний текст, зокрема діалог. Ось, наприклад:

«Бож і наш Бог — не вбог.

Бож і нас не взяв кат.

Бож і ми, Химко, люди».

Або ось діалог із прислів'їв таки:

— «Наша невістка, що не дай, — тріска.

— Хоч клоччя та вовна, аби кишка повна, —

додав Мамай (стор. 436).

Він привернув лексичну функцію загального іменника таким прізвищем, як от «коваленко», «гончаренко», «головко», «рудь». Він зумів «викувати» такі нові слова, що не знаєш — новотвір це чи просто не вживане досі в літературній мові слово. Напр., «злибіда», «перегнибіда», «неминайкорчма», «непродлийкрапля», «тривороги», «прихилище», «воякиня», а слово «холодок» ужив у новому значенні — у значенні парасолі. Про такі його слова, як «чепурій», «баско» (кінь), просто доводиться сказати, що вони народні, хоч їх у словниках і не зафіксовано. Повикопував він рідкісні слова «знаюка», «німчай», «чаїти (в собі)», і вони звучать у нього цілком добре.

А коли говорити про стилістичні категорії української лексики, то можна сказати, що О. Ільченко зумів їх використати так ефективно, як ще, либонь, ніхто в історії української літературної мови не робив. Це передусім слід сказати про використання синонімів. Ось, як, наприклад, він «згустив» синонімічне зображення биття «панів мостивих»:

«...лупцювати... духопелити...

— Гамселити, — підказав Покиван.

— Товкмачити, — підказали з юрби.

— Дубасити!

— Гріти! Періщити!

— Гатити! Молотити! Дубцювати!

— Хворостити! Хвоїти! Шпарити! Чухрати!

— Окладати! Банити! Пужити! Шмагати!

— Трощити! Гепати! Гилити! Голомшити! Кулачити! Маніжити! Локшити! Потрошити!» (Стор. 391).

Або ось як п'є горілку козак Мамай: «Козак Мамай також умів, нівроку йому, добре таки клюкати й вихиляти (будь здоров пивши!). Умів він дудлити й жлоктати. Кубрячити, смикати й лигати. Кружати, смалити, смоктати, цмулити, цюкати, хлебестати» (стор. 205).

До цього способу уживання синонімів у романі О. Ільченка поставився критично один із співпрацівників «Літературної України» — Степан Ковга-

нюк. У своїй статті про переклад «Декамерона» Боккаччо, надрукованій у ч. 30 за 1965 р., він порівняв уживання таких «архаїчних» (на його думку) слів у цьому перекладі з отими синонімами в Ільченка і написав так: «Варто згадати, що спроба М. Лукаша застосувати архаїчні засоби української мови в літературі нашої доби — не перша. Кілька років тому таку спробу зробив О. Ільченко в своєму романі «Козацькому роду нема переводу, або Мамай і чужа молодиця». Цей дуже цікавий за своїм стилем роман, однак, справляє іноді якоїсь нарочитості (навмисності? — В. Ч.). Прагнучи подати будь-що якнайбільшу кількість синонімів, О. Ільченко щедро висипає їх цілими купами, не турбуючись тим, чи узгоджуються вони з потребами сюжету» (далі він наводить щойно згадану, другу «купу» синонімів з Ільченкового тексту).

Але, поперше, ця Ільченкова «купа» складається не з архаїзмів, а з живомовних народних слів, тільки вжитих отак «згущено», а подруге — вони, ці синоніми, таки узгоджуються і з сюжетом, і — це головне — з гротескно-бурлескним характером твору. Це ж те, що ми маємо і в «Енеїді» І. Котляревського. Ось як, наприклад, мучила в пеклі «баба» (фурія) грішників:

*Вона без всякого обману
І щиро без обиняків
Робила грішним добру шану,
Ремнями драла, мов биків,
Кусала, гризла, бичовала,
Кришила, шкварила, щипала,
Топтала, дряпала, пекла,
Порола, корчила, пиляла,
Вертіла, рвала, шпиговала
І кров із тіла їх пила.⁶*

Отже, й Ільченкова «спроба» була не перша в історії українського письменства. Але якщо така «купа» можлива була в «Енеїді», то чому вона неможлива в Ільченковому романі такого ж самого характеру? То інша справа, що це «знижена» лексика, а в Ільченка це ще й справжні вульгаризми, з яких деякі виходять за норми української мови (русицизм «потрошити»). Але й вульгаризми доречні в такому жанрі, як у даному разі Ільченків. І він — Ільченко б то — їх узагалі рясно вживає, не тільки в «купках» синонімів, а й поодинокі або в ідіомах та фразеологізмах. Ось, наприклад, «згущення» лайок:

«І Явдоха знову обернулась до переляканої пані:

— Чого це ти вирячилась на мене, мов кізяк з пасльону? Де ж, чи не цяця! Бодай же пішла ти попід шум та під хвилю, нечупандо ти плисова! Щоб тобі не було солоду й змолоду! Бодай же тобі...».

Є в цієї Явдохи й такі лайки, що їх не скрізь можна прилюдно «виголошувати». Але й це в дусі його жанру, це оті «непристойності», що їх Ільченко відзначав у романі Ш. Сореля. А де треба, він, Ільченко, вживає так «згущено» й голубливих слів. Ота лайлива Явдоха, вилаявши добре «пані»,

що зазіхала на її сина, заговорила потім іншою мовою:

— «Ходімо звідси, соколочку мій!

І таким сонечком, такою добротою сяяло її ще не старе, кругленьке, але вже зморшкувате й горем крашене (? — В. Ч.) обличчя, що серце в Михайлика тьохнуло, і він свою маму поцілував у лоба.

— Ходімо, синку! Га?

Та й замовкла. Вже ж більше й не лаялась». (Стор. 53).

Голубливих слів у нього взагалі не менше, як і вульгаризмів. Ось, наприклад: «Настую, а внеси мені осьмуго», «Одаря», «котусичок» (котик), «не-ня» тощо. Є багато в нього й відповідно вжитих архаїзмів, що створюють історичний кольорит доби. Щодо походження це почасти церковнослов'янськи («алчні», «жаждні»), почасти староруські слова («круш» — метал, «вишгород» — фортеця), почасти польонізми, вживані свого часу в Україні («хінський», «казання»), а також усякі інші, як от «лжа», як латинське «сіленціум» тощо. В уста полякам він укладає польські вислови, росіянам — російські, німцям — німецькі.

Ідіоматичними висловами та фразеологізмами він просто заливає текст свого твору. Приклади: «хука дати», «велике цабе», «завдавати чосу», «давлася в знаки», «жаба цицьки дасть» (загине) тощо. Частенько створює він гру слів: «Все, що бачили притомні люди, робило їх непритомними», «усердя аж до усердя». Вдало застосовує він полісемію слова, наприклад, на стор. 480, де він побудував текст на слові «бринить», створивши мовне звучання неабиякої краси. Тут він розвинув те, що на нього тільки натякнув М. Куліш у «Мині Мазайлі» «бринить — якесь надзвичайне слово».

Емоційно забарвлена лексика зливається в нього з такою ж, емоційно забарвленою морфологією. Тільки ж і тут у нього повно і згрубілих, і здрібно-пестливих форм. Ось приклади перших: «ножака», «очища», «козарлюга», «товстенною». А ось здрібно-пестливі: «дядечко», «котусичок», «соколочок», «Одаря», «Михайлик», «Петрик», «живісінський», «заразисінько» тощо. Уживає він і всяких інших форм словотвору, щоб наснажувати емоційно свою мову. Це, наприклад, «прехороший», «дженджуруха», «повна-повнісінька», «жінкуватий»...

Коли далі говорити про нормативний бік його граматики, то треба сказати, що він зумів обминути всі перешкоди, що досі чинили чи й ще чинять у цій царині русифікатори, викидаючи з української мови живісінські українські форми чи то як нібито «застарілі», чи то як несхожі з російськими. От він послідовно вживає закінчення -ові, -еві (-еві) в іменниках чоловічого роду типу «батько», «учитель», та ще й незалежно від того, чи вони трапляються поодинокі, чи в скупченні. Напр.: «козакові Мамаєві», «буршеві» тощо. Відновлює він занехаяну останніми роками числівникову форму «п'ятьох» «п'ят'юм» («з п'ятьох десятків гайдуків», «кільканадцятьох»). Уживає він передминулого часу: «знову

був стрибнув». Найавні в нього присвійні форми прикметників типу «панову Купину (від «Купа») жіночку». Досить часто вживає він у синтаксі дієприслівникових зворотів типу «вихованці Ватикану, повернувшись на Україну, виконували...» (Але цих конструкцій він уживає менше, як можна було б).

Підсумовуючи сказане про позитивний бік його мови, слід сказати, що він зумів видобути з надр української мови таке багатство, що його не можна описати в статті-рецензії, — для цього потрібні заходи науково-дослідного порядку, з вичерпним переглядом цього безпрецедентного щодо розміру й сили мовного матеріалу тексту. Тільки ж і це навряд чи дасть повне уявлення про мовно-стилістичне багатство цього твору, — його, це багатство, треба безпосередньо сприймати, читаючи. Лише так можна збагнути історично-вироблену національну глибочинь нашої мови, її своєрідність у порівнянні з іншими слов'янськими мовами. Лише так можна оцінити й своєрідну, без огляду на оті, згадані вище джерела, манеру вислову й побудови тексту в цьому романі. Чи це буде певного роду «зачин» на стор. 9, чи перехід до оповіді на тій же таки сторінці («Було колись на Україні»... — з Т. Шевченка), чи цікаве поєднання попередніх розділів з наступними (...«таке побачив... — 4 — Що ж він там побачив?»), чи опис подзвіння (стор. 400), чи побудова діалогу в дусі народних сміховинок (стор. 30), чи ляконізм викладу (стор. 328), чи стилістичні ремінісценції з давніших українських письменників (Котляревський, Шевченко, Квітка-Основ'яненко, Грінченко, М. Куліш), чи опис бою в дусі опису бою в «Тарасі Бульбі» М. Гоголя (стор. 416), чи наслідування казкового мовостилю (сторінки 107-108, 610 й інші), чи похвала українській співучості (стор. 120), чи жартівливе зображення жіночої вроди (стор. 142), чи відгук народних нісенітниць (стор. 326), чи й просто гра слів, як от «ні ладу, ні поладу», — усюди наша мова грає й міниться незрівнянною красою й багатством, тією красою й тим багатством, що їх витворила багатовікова історія нашого народу та геній наших письменників-мовотворців.

Проте не можна не сказати тут і того, що потужна течія Ільченкового Дніпра-Славути (я ж порівняв раніш цей роман із рікою) подекуди захопила й деяке узбережжя сміття. Розмахнувшись у своїй мовотворчості, О. Ільченко не скрізь спинився на межі прийнятної й неприйнятної для нормативного впорядкування української літературної мови (у цьому, либонь, і виявилась його тільки філологічна, а не лінгвістична освіта), і в його мові чималенько таки й небажаних явищ. Ці небажані явища я позначав вище в наведених цитатах знаками запитання, а тут подам іще дещо. Це передусім русицизми: «посягати» (зазіхати), «під Зелені Свята» (проти Зелених Свят), «його за смертю посилати» (по смерть...), «Юренкові наслідуючи» (Юренка наслідуючи) тощо. Є непотрібні польонізми: «розказ» (наказ), «слічна дівчина» (гарна, гарненька), а особливо невмотивоване вживання

«же» (що). Чимало й недоречних діалектизмів: «видів», «бачилисьмо», «сповняла» (виконувала), «будлі-де», «тра» (треба), «еж» (адже), «аби» (щоб), «я є коваль», «стид» тощо. Уживає він інколи й небажаних активних дієприкметників типу «стріляючі», ба й зовсім неможливих в українській мові дієскрикетників типу «незборима» (непереможна, непоборна). Сполучне слово в складених реченнях «котрий» теж не варто відновлювати в українській синтаксі.

Та це все таки губиться, як краплі в морі, в тому повноцінному матеріалі, що ним заповнено 623 сторінки книжкового формату.

Але, писавши про ці сконденсовані скарби української мови, не можна не сказати хоч би коротко й про те, що ж являє собою Олександрів Ільченків твір з літературного боку, яка його мистецька вартість. І от тут доводиться гірко розчаруватися. Тут з Ільченком сталося те, що стається в умовах «трагедії української національної свідомості»⁷ з усіма «радянськими» письменниками. Бувши розп'ятий між любов'ю до свого народу і поклонами на адресу «найріднішого брата», як він називає росіян, не смівши відступити й на ступінь від «генеральної лінії партії» того етапу, коли цей твір писано (повоєнне 20-річчя), Ільченко написав наскрізь фальшиву в своєму змісті річ. «Генеральна лінія партії» на цьому етапі вимагала «любви до старшого брата», визнання казенного панславизму й деякої пошани до православ'я, взятого в його минулому й протиставлюваного католицизмові. Оце й є домінанта ідейного змісту роману «Козацькому роду нема переводу».

Як уже сказано напочатку, роман «Козацькому роду нема переводу, або Мамай і чужа молодиця» — це твір на історичну тему, в основному, побутово-історичний (хоч десь здебільшого поза лаштунками відбувається й війна), але з елементами фантастики, пов'язаної, головним чином, із образом козака Мамаю. Хоч історично (хронологічно) події відносяться до доби гетьмана І. Виговського (є невиразний натяк на розгром москалів під Конотопом), але його так не названо. Гетьман у романі зветься «Гордій Пихатий, прозваний Однокрилом». Та й взагалі всі імена в творі вигадані, вигадані й назви місцевостей (у цьому можна добачати вплив «Бурсака» Нарезного). Сам цей гетьман і його табір фігурують майже тільки «позалаштунково», а на «сцені» діють переважно «трудожці» — ковалі, гончарі, тощо, на чолі з єпископом-полковником Мельхиседеком, — вони чинять опір гетьманові-зрадникові.

Дія роману відбувається на протязі двох-трьох днів, але це дія, сказати б, без руху.

З сюжетного боку твір досить аморфний і заплутаний, до того ж іще й не закінчений (та навряд чи буде й закінчений, бо враження таке, що матеріал теми атвор вичерпав).⁸ У цьому заплутаному сюжетному плетиві найменшу роль відіграють — проти сподівання — козак Мамай та «чужа молодиця» (шинкарка Настя Певна). Головні ді-

йові особи — це коваль Михайлик із матір'ю (отією Явдохю), «пан обозний Діюмид» (ім'я в дусі твору Нарезного, — в нього український гетьман зветься Никодим) з потрійним прізвиськом Пампушка-Купа... (третя частина непристойна)⁹ з своєю «жіночкою», єпископ Мельхиседек та його небога Ярина-Кармела Подолянка.

І сюжетні ситуації та ходи, і образи людей роблені, надумані, непереконливі навіть у гротескно-бурлескному розумінні. У такому жанрі все це може бути «незвичайне», нереалістичне, але воно не може бути в мистецькому розумінні непереконливе, оскільки й гротеск пізнає певним робом дійсність, тільки «для сміху» трохи шаржує чи «викривлює» контури й лінії. Якщо в цьому розумінні може бути прийнятна фантастична ситуація, коли козак Мамай рятується з в'язниці, намалювавши коня на в'язничному мурі, якщо можливі певні стосунки між земними й небесними персонажами (як і в «Енеїді» Котляревського), то історія й пригоди, наприклад, Ярини-Кармели Подолянки історично й психологічно цілком абсурдні. Її батька й матір убили люхи, а саму її «завезли нишком аж до Риму і там сховали в кляшторі домініканським» (стор. 146). Після цього «причетні до її долі були — не тільки польські сенатори, а й папські нунції, а й палатини угорські, і венеційські та габсбурзькі послы, бо виховання панни Подолянки було важливим ділом римської церкви, котра частенько викрадала дітей української шляхти, щоб виплекати з них перевертнів, ворогів свого народу й православної віри» (стор. 146). Але Ярина-Кармела («Кармелою» її названо в Римі) втекла на Україну, до свого дядька єпископа Мельхиседека, і її на протязі всього роману розшукують агенти Ватикану. Її поведінка на війні також абсурдна, психологічно не впливає з її виховання й удачі.

Ще абсурдніша ситуація в пляні відносин між Україною й Москвою. Тут геть чисто все фальшиве: і відповідні заяви автора, і пісні про те, що Київ — «рідний брат Москви», і підпорядкування боротьби всіх позитивних персонажів орієнтації на Москву, зокрема відрядження Глекового сина Омелька з листом до царя; навіть епіграф до останнього розділу — «Пісні шостої, московської» — фальсифікат під народне прислів'я чи, як пише автор, це «сучасна російська приказка»: «Россия да Украина — с одного корня калина». Коли гетьман Однокрил загрожує походом на Москву, то козак Мамай каже: «Наша сірома не пустить тебе на Москву» (стор. 114). «Учений гуцул» (ідея всеукраїнськості!) Гнат Романюк на запитання, чого він їде до Москви, урочисто проголошує: «До царя. Щоб нагадати його величності: весь слов'янський світ, мовляв, з надією вповає (? — В. Ч.) лише на вас. Визволення слов'ян... воно прийде зі Сходу, якщо Москва й Україна будуть разом» (стор. 161). А він же, цей гуцул, був вихований у Ватикані, тільки пізніше «йому з очей луда спала!» Бо він бачив, як за допомогою «агентів Ватикану» «затопила пімота слов'янські простори», до яких він зараховує

й нібито «одвічно слов'янську Прусію». А скільки такого псевдоісторичного мотлоху нагромаджено в останньому розділі — у «Пісні шостій, московській»!

Всіх дійових осіб роману поділено за контрастом на добрих і лихих. Добрі — це всі ті, що люблять Москву, всі православні, всі слов'яни (за винятком ляхів-католиків), а лихі — католики та ті українці, що злигалися з католиками. Ті й ті мають і відповідні «портрети» та вдачі: лихі — потворні, а добрі — вродливі. Москалі всі, без винятку, добрі й уродливі, навіть їхній цар («гарне пещене обличчя государя»... «з лагідним виразом хороших голубих очей»).

Сам Ільченко подекуди вкидає в текст свої міркування про мистецьку творчість, і їх, тії міркування, можна використати для його ж побиття. В одному місці він пише, що хто знехтує в мистецтві життєву правду, тому мистецтво «страшно мститися», і це можна прикласти до цих його витворів. У другому місці він натякає на так званих «лакувальників» (без цієї назви), які, «нехтуючи відповідальність перед народом, Бога не боялись і малювали, замість людей, янгольські лики (? — В. Ч.), мало не з німбами, мало не з крилами, ложно (? — В. Ч.) пориваючи їх некрилаті душі на тому пір'ї чи не до самих небес, алеж і їх спостигала завше кара за нещирість і неправду» (стор. 117). Такі «янгольські лики» в романі — козак Мамай, Мельхиседек, Михайлик і його мати, Ярина-Кармела, москалі і їхній цар. А контрастні до них, лихі й потворні образи — це: гетьман Однокрил (він же з одним тільки крилом, як його фантастично зобразив автор, а це тому, що козак Мамай його не домалював, як творив), обозний Пампушка-Купа, агенти Ватикану, німці й інші з їхнього табору «типи». Дуже можливо, що саме ці образи, за задумом авторовим, мали бути «сатирою», що про неї він пише, визначаючи характер твору. Але в цьому він глибоко помилився. Це в даній ситуації не сатира, а її протилежність — підлабузнювання до влади. Сатира — це особиста відвага й ризик для її творця, як це знати і з цитати із Сорелевого твору, що її Ільченко навів. Сорель же говорить про ті «неприємності», що їх можуть заподіяти сатирикові «сильні світу сього», ба й можуть «наказати засудити... на довічне мовчання». Тільки ж у «радянських» умовах навіть такий ризик неможливий з тієї простої причини, що там немає ніяких фізичних (друкарських тощо) можливостей виступити прилюдно з такою сатирою. Це виправдує Ільченка як сатирика в потенції, але не зменшує провалу його заміру дати сатиру. Правда, є в Ільченка й окремі натяки на сатиру, що має на увазі «радянську» дійсність (про «кадило» на стор. 54, про службові анкети на стор. 56), але це тільки натяки, а не сатиричні образи, та й ці натяки не виходять за межі дозволеної під час «відлиги» в другій половині 50-их років «самокритики».

Який задум втілював автор ув образі козака Мамай? Це козак-невмирака, щось таке, як вічний жид чи Марко проклятий, і символізує він переду-

сім невмирущість українського народу, як це висловлено і в назві роману. А в тексті сам Мамай так каже про свою довговічність: «А мені ж, Іване Іваненку, помирати не хочеться. От я й живу... Живу й живу! Та й житиму в себе дома вічно, поки живе мій народ, український народ. Поки світ сонця. Жи-ти-му! Бож козацькому роду нема переводу!» (Стор. 522). А далі автор про нього пише ще й так: «Оті самісінькі стонадцять кіп чортів, оті сто копанок чортів, котрі носять його по нашій вільній (? — В. Ч.) землі й тепер, сьогодні, зараз, котрі носитимуть між нами й завжди, невмираку-невмирайла, поки живі є (? — В. Ч.) ми, поки існує на світі славний український народ, його волелюбність, працьовитість, дотепність, гостре слово, його пісні, прислів'я та казки, що ними з віку в вік ми ростемо від ранніх дитячих літ, від перших життєвих вражень» (стор. 64). Хотів автор використати цей образ і для змалювання талановитости українського народу, — талановитого й несвідомого цієї своєї талановитости. — «Й цвіте-розмаю, козаچه Мамаю, душе українська, довіку ти дивуватись будеш перед своїми ділами, сам до пуття не знаючи, що ти можеш, що ти вмєш і на що ти здатен...» (Стор. 102).

Але дивіться, що він, цей козак-невмирака Мамай на протязі історії робив! Був він січовим характерником — це добре. Воював у війську славного Зиновія-Богдана Хмеля — і це непогано. Був він знайомий із «Тарасом Григоровичем Шевченком» — і це прийнятне. Алеж потім він «у першій імперіалістичній війні року 1914 бився... з ворогами отчизни», тобто Російської імперії, тієї імперії, що переслідувала Т. Шевченка, що її так ненавиділи укр. патріоти (напр. А. Гончаренко), нарешті тоді ж понищила в окупованій Галичині всі надбання української культури, що хотіла стерти з лиця землі український нарід, який мав би, згідно з задумом автором, жити вічно! А в «війні Вітчизняній» (велика літера його — В. Ч.) він, козак Мамай, допомагає громити фашистів. А «нині допомагає будувати електростанції на Дніпрі, на Волзі чи на Ангари, а то, може, десь і кордони нашої Радянської Батьківщини береже!»

Бачите, яка історична саламаха в цьому образі!

Є в романі чимало й цінних думок (як от міркування про «душу українську» на стор. 102), є згадки, що свідчать про знання історії українського народу, видно скрізь його велику любов до всього рідного, алеж усе це губиться серед накинутаго від «генеральної лінії партії», а фактично від московського імперіалізму, фальшу та перекручувань.

А все, сказане в цій статті, свідчить про те, що добра мова — це ще не все в літературному творі. Добра якість мови — важливий складник, дуже навіть важливий, і добре тому письменникові, що зуміє поєднати добру мову з добрим твором. Але О. Ільченко не спромігся на це, і всякому ясно — чому. Тим то можна сказати, що автор великого розміром роману «Козацькому роду нема переводу, або Мамай і чужа молодиця» О. Ільченко

— це ще одна «пропаща сила» в нашому письменстві. І це та дорога ціна, що її довелося письменникові заплатити за право вжити української мови на всю свою охоту.

І ще раз скажу: багатюща мова — і невдалий твір. Тим я й свою тему так окреслив: «Скарби нашої мови в белетристичній формі». Це передусім скарби мови, а потім уже якийсь літературний твір. Із цих скарбів, як із щирого золота, збудовано на підвалинах «генеральної лінії партії» неоковирну споруду. І коли прочитаєш сторінки цієї великої розміром книги, то такий жаль бере, що аж плакати хочеться. Понад десять років людина щиро працювала, вклала в це писання весь свій неабиякий хист, а вийшов отакий якщо, може, й не пшик, то все таки, кажу, невдалий твір.

Але як велике нагромадження скарбів нашої мови цей твір має велике значення для розвитку української літературної мови. Тим то й тепер уже його варто вивчати, зокрема тут, на чужині, де цих скарбів у живому вжитку не можна, зрозуміла річ, почути. Особлива користь від вивчання цього твору може бути для наших еміграційних письменників, і з цих скарбів можуть черпати мовний матеріал не тільки гумористи, бо в цих скарбах усе є, як до потреби.

1) «Український самостійник», ч. 71-72 за 1963 р.

2) Такі прогалини в літературознавстві трапляються досить часто. Напр., відомий літературознавець член-кореспондент Академії наук УРСР Є. Кирилук, писавши про погану вимову в дикторів київського радіо, написав: «Багато звуків диктори вимовляють теж неправильно. Наприклад, надто тверде "г" у словах "згадуючи", "багато". Я вже про це писав не раз у зв'язку з вимовою "Гоголь". У нас обидва "г" тут м'які а вимовляють ці звуки так твердо, що гуха ріже. ("Помилки в ефірі", "Літературна Україна", ч. 15 за 1965 р.). Цим він фактично нічого не сказав про правильну вимову цього звука, бо справа тут не в "твердості" й "м'якості", а в тому, що це гортанно-фрикативний звук, а диктори, мабуть, вимовляли його проривно, по-російському, як "г".

4) Попри все це «Пиворіз» і «Мамай» відрізняються один від одного тим що мій твір — історично-реалістична повість, а «Мамай» — гротеско-бурлескна побудова.

5) «Пічкурєнко» — це було прізвище «завпеда» Луганського педінституту, а я хотів йому дошкулити такою «публікацією» за те, що він людина селянського походження намагався говорити по-московському навіть у приватному житті. Голсві «Укрнауки» Баранові я так теж хотів допекти, як він зігнував мою апеляцію після мого звільнення в Луганську з роботи (у картині раю). Так виникла в мене ідея повернути прізвищем їхню давнішу лексичну функцію.

6) І. Котлярєвський. Твори. Київ, 1957 р. Стор. 115.

7) Див. про це в моїй статті під таким заголовком, надрукованій у журналі «Молода Україна», ч. 121 за 1965 р.

8) Є інформації, що він пише далі.

9) У цьому можна добачати вплив інтермедій М. Довгалєвського де є такі ж непристойні прізвища.

Вечори „Нових Днів“ у Детройті і Монтреалі

Як було повідомлено, вечір «Нових Днів» у Детройті, США, відбувся 26 лютого 1966 р.

Вечір підготував комітет у складі: ред. М. Бажанський (голова), П. Гончаренко, Л. Китаста, І. Кучер, Р. Туркевич, С. Фурса. Та найбільше, мабуть, клопотався цим усім наш співробітник Олександр Зозуля, хоч формально в комітеті не був. Так воно завжди буває: не всі ж можуть одну роботу робити разом...

Вечір відкрив редактор М. Бажанський вступним словом, у якому з'ясував завдання й труднощі видавця взагалі, а українського зокрема. Він ствердив, що слабші постаті у видавничій ділянці, як правило, заломлювались і падали, витримували лише сильніші. Волиняк не вгнувся і от уже розпочав 17-ий рік своєї видавничої діяльності, а коли до цього додати поверх трирічну видавничу діяльність в Австрії, то це перевищує 19 літ. Це чималий відтинок часу... І хоч ред. Волиняк і проти ювілеїв і всяких ушанувань, але не відзначити цієї праці не можна.

Завдання кожного редактора: уплинути на суспільство так, щоб викликати його думку й дію в корисному напрямку. Тут конечна відвага, свідомість справи, яку він, редактор, обстоює, і послідовна та вперта дія. Ці якості Волиняк має, тому ми є свідками, як велике видавниче колесо крутить одна людина.

По короткій доповіді ред. М. Бажанського відбувся концерт.

Акторка Б. Кривуцька читала поезії покійного Василя Симоника. Я чув багатьох еміграційних читців художніх творів. Чув їх і дома. Звичайно, важко порівнювати, бо тут важить проміжок часу між слуханням (забувається ж!) і твори якого автора читаються, себто скільки спільного мають автор і слухач прочитаного. Та мені здається, що найбільше вдовolenня від художнього читання в своєму житті я мав саме на цьому вечорі. Не пишу рецензії, але пригадую, що «Козуб» пізніше влаштує вечір художнього читання пані Кривуцької і тоді наші читачі з Торонта і околиць матимуть нагоду перевірити, чи я кажу правду. А гамільтонці матимуть приємність почути пані Кривуцьку в залі православної громади в квітні.

Плянувався ще виступ капелі юних бандуристів під керуванням Петра Китастого, але чомусь його не вдалося організувати. Замість дітей виступив дует: Євген Цюра і Петро Китастий. Виконали вони п'ять пісень, але таких, що три з них я ще ніколи не чув. Пізніше Є. Цюра признався, що «ми шукали навмисне таких пісень, яких би наш редактор ще не чув...» Просив їх обох тексти тих трьох пісень, обіцяли «завтра» прислати, але не прислали й досі. Я б їх і викрукував навіть.

Поміж співом Б. Кривуцька прочитала гумореску Ол. Зозулі «Ненамальована картина», яка колись була друкована в нашому журналі. По цьому

жінки подали каву, чай і печиво, а після почалися запитання й дискусії.

Вибачте, але буду писати про все найкоротше: нема місця й часу, бо у мене, як моя баба колись казали: «Шити, білити — завтра Великдень»... смертельна загроза, що число до Великодня не вийде, а як і вийде, то не дійде до читачів. Тому буду скупили на слова.

С. Голуб: З «Н. Днів» найбільше довідаєшся про Україну. Волинякова тактика у питанні «Україна і ми» — правильна. Розкажіть усе, що можете, про людей з України.

Б. Кривуцька: Цікавиться Коротичем і всім, що можна сказати тут про нього.

п. Назаренко: Про конфлікт Коротич — Сагайдаківський (лист п. Сагайдаківського в «Н. Днях»).

В. Кривуцький: Волиняк знає підрадянську дійсність у різних її стадіях дуже добре. Теж і підрадянську людину. Знає багато, а подає мало, бо він береже людину. Дякую за передруки творів з України, особливо за працю І. Шаповала про акад. Д. Яворницького. Політичні дискусії всім приїлися і їх треба уникати. Так само і міждерковна полеміка. Дуже повчальне різдвяне послання митр. Іларіона. Вважає, що «Н. Дні», порівняно з «Сучасністю», дають більше матеріалу про Україну і з України, але роблять це обережніше і тактовніше.

Ред. Несторович: Не вірити, що всі приїжджі з України тут «розкладаються», хоче доказів. Не вірити і в те, що ми від того розкладаємось. Докоряє Волинякові за вираз у статті «Велика політика і малий розум», що не вертається додому лише тому, що втік з армії — «це ваш великий політичний промах». Журнал дуже цікавий. Цікаві спогади про Т. Осьмачку пані Кейван і стаття І. Шанковського про «модерністів». Добре робите, що друкуєте листування: воно цікаве й корисне.

Кучер Іванна: Читати «Н. Дні» і корисно, і приємно. На еміграції дедалі важче жити — душить, тому шукаю духового зв'язку з Україною. Треба рости, треба йти в ногу з життям. Треба, щоб наші партії зрозуміли одне: що було добре в 30-их роках, то сьогодні вже погане — старе воно. Партії мусять переглянути свої програми й тактику з 30-их років! «Н. Дні» для мене цінні й тим, що в них відчувається незалежність думки і безстрашність. Це дуже важливе на чужині — вільне слово, якого ми майже не маємо. Це ще відчувається і в «Листах до Приятелів» і в «Сучасності». «Нові Дні» мусять об'єднати тих, що хочуть і можуть відчувати Україну. Ви, редакторе, часом гострі, часом занадто уточнюєте. Якщо маєте матеріальну змогу, то краще зробити «Нові Дні» не масовим журналом, а для вибраного читача. Треба ігнорувати деякі речі й деяких людей. По війні в Україні виросла нова людина. Що ви скажете про її духове обличчя?

Бойчук Дарія: У багато чому згоджується з І. Кучер. Також хотіла б, щоб «Н. Дні» стали жур-

налом для меншого гурта, але міцнішого інтелектуально. Занадто часто і точно ставите крапку над «і». Гострота і точність надмірна інколи шкодять. Це, мабуть, те, що відрізняє «галичан» від «східняків». Журнал мені дуже подобається.

Зозуля О.: Уже 17-ий рік «Нові Дні» примушують людей мислити. Це заслуга. Як ми перестанемо писати й друкувати, то нам кінець. Цікаво, що Волиняк не клянчить у громадянства грошей, а робить усе коштом передплат. Це на еміграції виняток. Говорить про великі зміни в Україні, про зріст нашої сили. Ілюструє своє твердження чималою цитатою з московського журналу «Новий Мір». Говорить також про цікаві думки письменників у передз'їздівській дискусії (перед з'їздом письменників) в Україні, стверджує свої висновки цитатами. Вважає, що контакти діячів культури з України корисні для нас і для них. Їх треба розвивати.

Садовий О.: Разить мова нашої преси на еміграції. Норми літературної мови зобов'язують кожну людину. Волиняк ставить крапки над «і». Це добре, бо вони в нього щирі. Сталін відгородив був наш народ від світу залізною завісою, а коли її зруйнували, то наші «націоналісти» в поті чола будують нову залізну завісу. Беремося вчити наш народ, хоч самі незрілі. Дайте більше новин з України, з тієї землі, по якій я бігав ще змалечку.

І. Халыва: Стверджує, що еміграційна політика надоїла всім. Як справа з виданням поезій М. Ситника?

Відповідав усім так повно, як дозволяв час і мій стан (кілька днів перед виїздом у Детройт спав по 3-4 години).

Справа поезій М. Ситника. Не брак грошей, а брак часу зібрати все. О. Коновал дуже допоміг тим, що виписав у трьох копіях усі Ситників вірші, які були в «Мол. Україні». Одна копія їх уже в п. Сварога, який має написати передмову до книжки. В. Корженівський виписав числа «Н. Днів», у яких були вірші Ситника, тепер мені лишилось знайти ці числа й вибрати з них вірші, вислати Сварогові, тоді зібрати все те, що прислали читачі, вибрати з рукописного архіву М. Ситника те, що можна, й видати. На це треба добрий цілий тиждень праці, якщо не більше. І я це зроблю, але стан такий у мене, що я безсилий перевидати «Географію України», якої вже нема в продажу більше 7 місяців. Вірю, що влітку це зроблю. Може, знайду серед торонтян таку людину, яка б не полінувалась і попрацювала пару днів у мене в підвалі над архівом «Нових Днів».

Мусів спеціально й детально вивчає ред. Несторовичеві свій вираз у статті «Про велику політику й малий розум». На свій жаль і здивування, бо за час еміграції ми вже давно мали змогу оцінити один одного: хто з нас чесний, хто ні, хто розумний, а хто дурний, хто патріот декларативний, а хто на ділі і т. д. Тому дивує тенденція «ловити» один одного на слові якомусь. А це буває часто і з багатьма.

Як була справа? Приїхала група людей із України. Туристи. Культурні діячі. Можна до них ставитись по-різному: або це часточка народу нашого, або агенти окупаційної влади. Я вибрав перше, то так і поведився. Я найменше цікавився, щоб «побити їх», щоб бути «зверху». Я розмовляв як брат з братом: щиро, одверто (навіть дуже одверто, аж до крайньої гостроти!), але як з людьми мого народу, а не з ворогами. Я не хочу цим сказати, що всі вони дуже порядні українці: ні, я того й не знаю навіть. Але вони частка народу нашого, який сьогодні витримує ворожу окупацію. Подруге, я завжди казав і кажу, що не дуже то велике героїство втекти за кордон і бути «стоп'ятивідсотковим» патріотом: ні, як ти герой, то їдь в Україну і будь «стоп'ятивідсотковим» патріотом там...

Актор Сергій Козак сказав мені: «Якби я тебе був піймав у 1941 р., то я із свого автомата зрешетив би тебе...» Що я йому відповів, то таки не напишу. Панна Іванна Кучер і пані Дарія Бойчук мають доказ, що я не завжди ставлю крапку над «і». Як я почну всіх приїжджих з України громити й обзивати агентами, то розмова не відбудеться. А я певен, що хто сьогодні відмовляється розмовляти із своїм народом, той б'єктивно стає на ворожі народові позиції. Цього нема ні в поляків, ні в мадярів, ні в росіян. Є ще в нас, бо в нас іще має голос політична вулиця. З цих примітивів інколи складаються групи й партії навіть. Тому й не дуже присмно ці речі вивчати. Та ще своїм колегам.

Детройт — перше місто, де була організована групка людей, щоб зірвати вечір. Робили тиск на власників залі, на голову комітету ред. М. Бажанського і т. д. Виявилось, що ред. М. Бажанський — «твердий горішок». Управа Нар. Дому теж не піддалась. Ця групка — всі «східняки», як їх звать іще, «колишні уердепівці», які усю «корисну діяльність» скеровують на поборювання «Нових Днів» і «Українських Вістей». На вечір вони, звичайно, не прийшли — побоялись. Тішмося, що ми не такі, як вони. І дай їм, Боже довгого віку і хоч крихітку розуму — бодай по одній клепці в голову.

Що ще було відмінного в Детройті? Великий відсоток галичан на вечорі. Коли на вечорі в Чикаго їх було менше 10 відсотків, то в Детройті поверх 40 відсотків. Мені пояснили активність галичан наміром боронити мене перед імовірним нападом отієї мізерної групки (5 осіб) нікчемних східняків. І признаюся, що це мене справді зворушило і ще більше укріпило мою віру в якості нашої еміграційної громади.

По вечорі була ще приватна зустріч у хаті Євгена Цюри. Там було коло десятка осіб. Мовчу про цей «позапрограмний додаток», бо це приватна справа, але були ми там до... шостої ранку, то значить, що погано не було.

Вечір у Детройті був для мене несподіванкою, бо читачів там дуже мало, а ворогів «Нових Днів» там до дідька й трохи! Та якось то буде! А покищо, середечне спасибі всім хорошим детройтцям. І

дуже шкода, що через брак часу я не міг їм усім подякувати особисто: кожному й кожній. Почуваюся вашим боржником аж до другого потопу!

Ол. Зозуля, на доручення комітету, передав мені 151.00 дол. і два нових передплатники, про що повідомлено в попередньому числі.

Другою «новоднівською дірою», як і Детройт (мала кількість передплатників), є найбільше канадське місто — Монреаль. Тут я маю багато симпатиків усяких. До речі, я ще ніколи нікому не сказав: «Передплати журнал» чи «організуй вечір». Та в Монреалі є люди, які вже найменше 15 літ обіцяють зорганізувати вечір «Нових Днів», бо «ви ж у нас, Петре Кузьмовичу, сякий-такий он який!» Ці ж самі люди на багатьох з'їздах деяких наших організацій у свій час намагалися провести ухвалу про обов'язок кожного члена передплачувати «Нові Дні». Я завжди протестував, але інколи такі ухвали були, всупереч моїм протестам. Звичайно, впливу це не мало, бо розумній людині такі ухвали зайві, ну, а... менш розумну вони не зобов'язують.

Так ото я 15 літ терпляче чекав на вечір «Нових Днів» у Монреалі. Врешті, почув конкретне й точне слово від А. Білоцерківського: «Якби ми зробили в Монреалі вечір «Нових Днів», то чи ви, Петре Кузьмовичу, приїхали б?» «Напевно приїду, Анатолію Васильовичу». І почались переговори. Монреаль мусів поступитись днем Детройтові (визначили були на той самий день), потім перенесли це раз.

Вечір зорганізував комітет: о. протопресвітер В. Слюзар — почесний голова, А. Білоцерківський — діючий голова, С. Босий, Б. Панчук, Г. Радченко, Л. Роговська, А. Степовий. Теж не всі однаково працювали, бо так завжди є, а щоб бути чесним, то Л. Роговська і А. Білоцерківський таки набігалися і наговорилися з людьми у справі вечора добре... Але й ті особи, які фірмували вечір своїм іменем, теж зробили багато. Правда, Г. Радченко якось то «вицофався» від участі в праці, і навіть на вечір не прийшов, але мені приємно ствердити, що він теж фірмував вечір і що «Нові Дні» у свій час йому прислужились більше, ніж будь-якому маляреві на еміграції, і як тільки буде потреба й нагода, то зроблять це завжди і в майбутньому... Довідався пізніше, що ще одна людина мала намір «вицофатись» з комітету, але ніби передумала... І за це спасибі!

Та не зважаючи на деякі труднощі, вечір у Монреалі був дуже вдалий. Поперше, він був одним з найчисельніших з усіх вечорів: оцінюють кількість учасників на 150 осіб. Подруге, у вечорі взяла участь майже вся провідна творча інтелігенція Монреалю і околиць. Потрете, публіка була різна: буковинці, волиняки, галичани, центровики і т. д. Східняків майже не було, а як і були, то сиділи по закутках і мовчали. Було на вечорі 4 православних священники.

Доповідь зробив д-р Роман Рахманний, один з передових журналістів еміграції. Вибачте за ро-

сійський вираз, але не можу не сказати: «Друзья встречаются вновь», себто Волиняк і Рахманний... Колись то, ще за царя Тимка, як була еміграційна земля тонка, працювали ми з Романом Рахманним у «Гомоні України»: я раніш почав, але раніш і кинув, він пізніш почав, але пізніш і кинув. Довідка: тоді «Гомін України» був ще незалежною газетою, хоч трохи, бодай морально, залежав від угаверівців. Найбільше його поборювали тоді сучасні редактори й директори «Гомону України». Отак. Але це між іншим лише, довідка тим, що дуже люблять записувати мене в усякі партії, зокрема рахувати «колишнім бандерівцем».

Вечір коротко відкрив А. Білоцерківський і дав слово доповідачеві.

Р. Рахманний говорив 50 хвилин. Згадає нашу співпрацю в «Г. України». Признає, що пророк з нього ніякий: «Я передбачав, що «Н. Дні» впадуть на четвертому-п'ятому числі, бо Волиняка не підтримувала жодна партія й жодна парадфія. Помилився і визнаю це з приємністю».

Доповідь цікава, багата на узагальнення. Перекажу лише кістяк її. Громада душить ініціативу особи. У нас панує дух колективізму маси, з яким ми ніби то боремся. Волиняк осмілювався дати бій особі колективізму. Перемогла в даному випадкові особа. Кожен журнал залежить від співробітників. У «Нових Днях» їх багато: Шерех, Чапленко, Соловей, Розгін, Туркало, Сварог, майже всі письменники й поети. Заслуга «Н. Днів» у тому, що вони дали змогу авторам видрукувати такі твори, яких вони без «Н. Днів» видрукувати не могли б взагалі і вони просто пропали б.

Цензура є не лише в СРСР, а й на еміграції. Усі ми виростили в умовах цензури, тому звикши бігти за возом, біжимо й за саннями. Волиняк інколи піддавався тисковій «громадській цензури», але часто-густо друкував твори «проти течії». От, напр., у «Нових Днях» (стаття М. Битинського) вперше поставлено питання бою під Крутами НЕ плаксиво. Теж треба згадати статтю К. Туркала про акад. М. Грушевського (1958 р.). Волиняк проламав «залізну завісу».

Позитиви «Н. Днів» доповідач зводить до такого: а) незалежність, б) тяглість видання (17-й рік уже), в) статті, які збуджували думку читачів, г) прорив залізної завіси на еміграції.

Недоліки журналу, залежні від умов еміграції: а) універсальність не повна, б) брак різноманітності — треба плекати різні стилі в літературі, в критичі, в публіцистиці, в) брак добрих публіцистів, г) треба більше матеріалів, які б сприяли зміцненню центрових (творчих) сил, г) треба виховувати почуття суцільності нації — у «Н. Днях» теж є деякі однаки регіоналізму.

Говорячи про тяглість «Н. Днів», доповідач широко зупиняється на практиці починати все «від себе». Наводить ряд прикладів, зокрема проголошення «самостійності» 30 червня 1941 р. Широко й переконливо говорять про непослідовність у став-

ленні до акад. М. Грушевського: святкуємо щорічно день державности, а творця державности, М. Грушевського, лаємо...

Взагалі, доповідь, цікава, обґрунтована, змістовна, узагальнена.

По доповіді головуючий дав слово почесному голові о. пресвітерові Володимирові. Тримаючись своєї засади чесности з читачами, мушу сказати, що на вечорі в Монреалі трапилась одна чимала неприємність: початок спізнився на годину часу, якщо не більше. Справа в тім, що саме тоді в Монреалі був архієпископ Михайл з Торонта. Була вечірня, потім постові відправи, проповіді і т. д. Комітет не хотів починати вечора без свого почесного голови. От і чекав. А людей багато, люди різні і сиділи вони смиренно на твердих стільцях, а ми хвилюємось, хвилюємось... Тат ото о. Володимир, щоб трохи розвеселити публіку, почав своє слово з того, що високо оцінив доповідь д-ра Р. Рахманного, а тоді й каже:

— Тут пан доктор так гарно й переконливо розповів нам усе, особливо відзначив тяглість у виході «Нових Днів», навіть ужив при цьому отого гарного англійського слова «контінююті», то може б наш редактор пояснив нам, що він думає про його «контінююті»: чи не легковажить він ним, що й досі холостякує? Якщо б у Торонті були якісь труднощі, то знайте, що я купую квиток на літака за власні гроші й лечу в Торонто й даю шлюб безкоштовно...

У залі стало весело. Відзначаю це, бо о. Володимир завжди уміє на зборах унести, отой чар легкості й невимушеності, що приносить радість, відпружує. От на ювілеї архієпископа Михала в Торонті все йшло так «страшно офіційно й поважно», що аж млосно ставало. Але це було лише до слова о. протспрєсв. Слюзара. Він почав своє слово з того, що відзначив «війну» між двома «державами»: англійським Онтаріо і французьким Квебеком, але «ця війна відсьогодні кінчається, бо якщо міністер Іван Яремко дозволив своїй такій гарній дружині сидіти коло мене, квебецького амбасадора, то це певний знак, що Онтаріо скапітулювало і вирішило визнати французький сепаратизм...» Треба вміти сказати це так, щоб уся зала щиро й довго сміялась. А це не лише ознака культури людини, а й християнський вчинок, бо дано людям трошки радості.

Звичайно, я мусів спростувати: я не отакій собі нікчемний холостяк, а дуже порядний удовець, маю дочку і т. д., отже я вже не є аж такій «нікуди негодящий»... Такі наклепи на мене зводив колись і Олексій Іванович Повстенко у гумористичних віршах («Волиняк — богопротивний холостяк борщу не вмів варить ніяк», що теж величезна неправда, бо борщ я варити вмю і без нього досі давно дуба дав би на всяких «гатдогах» і була б давно вічна пам'ять «Новим Дням»).

о. Слюзар відзначає, що з «Нових Днів» ми багато довідуємось про стан в Україні, через цей журнал піднімаємо свою культуру, але справді:

«Якщо Волиняк знеможеться, то хто вступить у його чобітки українські і піде тим самим шляхом? Мусимо допомогти йому, бо він же редактор один на все. Дальше існування журналу залежить від нас».

Говорячи про о. В. Слюзара, хочу категорично заперечити «регіональність» «Н. Днів». Якби, скажемо, всі наші священники православні, зокрема східняки й волиняки так ставились до «Н. Днів», як він, то журнал стояв би таки багато краще. А о. Слюзар таки буковинець, один із стовпів СУС-у, уже 40 років гарно й достойно працює в парафії св. Софії, а от уміє чоловік бачити й розуміти справи ширше й глибше, ніж деякі «східняки», на яких наш журнал нібито опирається.

У запитаннях і дискусії взяли участь такі особи: Білоцерківський, Дмитрук, Шумовський, Коваль, Матвієнко, Валах, Сойко, пані Логуш, Гукало, Степовий, Роговський, Горонович. Дискусії після такої доповіді і при наявності чималого числа якісної публіки можна б було чекати більшої і якіснішої. Заважив брак часу (оте спізнєння). Згадаю лише дещо. А. Гукало, один з ветеранів нашого громадського життя в Монреалі, запитав: «Скільки передплатників у Монреалі?» Як я відповів, що лише 41, то він, як кажуть, аж за голову взявся. Бож він колись сам продавав лише під церквою яких 50-60 прим. кожного числа! Почав обвинувачувати комітет, що не зорганізував збірки. Я пояснив, що комітет тут не винен, бо я завчасно попередив його, що збірку забороняю, а якби її таки зробили, то я вийду із залі. Не тому, що «Нові Дні» не потребують грошей, а тому, що я вважаю приниженням домагатись від громадянства фондів на видання: треба видавати такий журнал, щоб його люди читали й платили за нього. І я пробую це робити. Я ж їхав не по гроші, а на розмову з читачами, на консультацію до них. А також просити їх допомоги поширити журнал між людьми, себто допомогти мені збільшити число передплатників його. А хто може й хоче додати щось до своєї передплати, то він це завжди може зробити без комітету і без усякої «збіркової кампанії».

Із, сказати б так, підготованих промов, обдуманих наперед, треба згадати промову проф. А. Степового. Говорив він 11 хвилин. Почав з великих похвал: Волиняк — знаменитий полеміст, роботящий, розумний і т. д. Потім перейшов до критики: зустрічі з людьми з України нас розкладають — появляються лоялісти, не всі ті, що приїздять з України, брати й сестри, треба гостріше боротись з комунізмом і т. д.

Похвали ніби річ не дуже то й погана, хоч я ані балерина, ані панна на виданні, то не дуже то за ними й ганяюсь, але я просив дискутанта назвати хоч одну особу, яка стала «радянським лоялістом» після зустрічі з кимсь із групи Колосової чи з Коротичем. А з ким іще наші люди зустрічалися за 20 літ нової еміграції в Канаді і США? З ким, Андрію Павловичу?.. Хто й коли сказав, що з України приїздять лише «буржуазні націоналісти»? Але

й на якій підставі хтось може твердити, що ВСІ вони агенти? Коли говориться, що треба більше боротися з комунізмом, то ніби натякається, що «Нові Дні» з ним борються недостатньо. Я думаю, що наш журнал бореться з ним найбільше. Тільки ця боротьба ведеться не криком і деклараціями, а солідно обґрунтованими статтями, фактами. Крім того, ще почавши з першого числа, я розглядаю «інтернаціональний комунізм», особливо в СРСР, як опудало, на яке скеровується увага легковірних: в СРСР не комунізм, а злочинний державний капіталізм, який служить російському імперіялізмові, а прикривається плащиком комунізму. (У цьому місці мого вияснення п. Степовий кидає репліку: «Це правда!»). Можу лише з приємністю відзначити, що коли ще яких 15—16 років тому про це виразно говорилося лише в «Нових Днях» і в «Українських Вістях» (Новий Ульм), то сьогодні це ми бачимо в усій нашій пресі, почавши з бандерівської, а кінчивши союзовою. І це добре, бо свідчить про те, що еміграція російську імперську тактику розпізнала і за комуністичним опудалом бачить імперіялістичну московську руку, яка те опудало тримає на пострах політичних горобців цілого світу: так звані «антикомуністичні цвірінькали», на жаль, є не лише в нас...

Треба ще відзначити, що схвилювало публіку твердження доповідача про «внутрішню цензуру» на еміграції: декому це було новиною. До речі, я підтвердив твердження колеги Рахманного, що я повним голосом не говорю ще й досі. Матеріальний стан такий, що я не смію втратити читачів. Читача треба виробляти. І люди ростуть! Це я бачу з листів читачів, з їх підтримки журналу, з їх розуміння важливих проблем. І це приємно. Та щоб говорити повним голосом, треба мати більше читачів, треба їхньої більшої згуртованості, треба повної взаємодовіри і взаємопошани між чатачами і редактором та авторами. У «Н. Днях» це є, але ще не цілком достатньо. Вірю, що це буде досягнуто.

Вечір у Монреалі корисний і приємний. Там я маю багато прихильників, але є й чимало недругів. Правда, вони інколи маскуються під «щирих друзів». Особливо неприємно, що вони уникають зустрічі зі мною і одвертої прилюдної дискусії. От, наприклад, там є вороги моїх підручників, які кидають лише загальні фрази не мавши чого сказати конкретно. Вони теж не посміли прийти на вечір. А це їм чести не робить. Я навіть готовий спеціально поїхати в Монреаль на розмови з учителями про підручники. Хай вибачать прихильники журналу, але я вважаю, що моя праця в ділянці шкільних підручників є важливішою, ніж журнал: тут я роблю не лише на сьогодні, а й на друге покоління. І це питання важливе, бо я у якійсь мірі допомагаю закладати національний фундамент у нашій зміні.

У Монреалі одержано 11 нових передплат. З добровільних датків пані Л. Роговська передала решту, покривши всі видатки, — 82.85 дол.

Про каву й чай та печиво подбали читачки, залу управа собору св. Софії дала безплатно. За

це щире спасибі і жінкам, і управі громади на чолі з інж. В. Дмитруком.

Сердечне спасибі й докторові Р. Рахманному за відважну і змістовну доповідь, о. протопресвітерові В. Слюзареві і всьому комітетові за їх труд, за їх щире ставлення до «Нових Днів» і до мене особисто. Теж саме і всім тим, що прийшли на вечір, ваша численна участь у вечорі надає мені сили для дальшої важкої і складної праці. П. ВОЛ.

ЧОРТ І КОМУНІСТ

(Закінчення із сторінки 4-ої)

...Буржуазні націоналісти, що їх тут чимало мешкало в сусідстві, виходили із своїх домів і прислухалися до співу, що лунав з будинку «Окупантського Життя».

- Що вона за чудасія? — питали один одного.
- Не чуєш? Комуністи Великдень святкують.
- Комуністи?
- Що ж, буває, що й муха чхає.
- А комуністам хіба можна?
- Кому можна, а кому й ні. Діалектика!

...Увійшовши в пекельний кабінет, Дідько виструнчився:

— Ваше Диявольство, дозвольте зголосити...

Але Люципер вийшов йому навстріч й погладив його ласкаво хвостом по морді:

— Не зголошуй. Знаю. Все знаю. Молодець!

Ти таку штуку встругнув, так штуку, що... ну й чортів же ти син. Комуніста спокусив Великдень відсвяткувати. Хитро, збіса хитро. Тепер його там прикрутять у космії партійного контролю. Прикру-у-тять! Буде він пам'ятати цей Великдень, до кінця життя пам'ятатиме. А ти, справді, чортяка. Хвалю! Іди випий квартиру смоли, відпочивай тепер. Заслужив!

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направа форнесів безплатна.

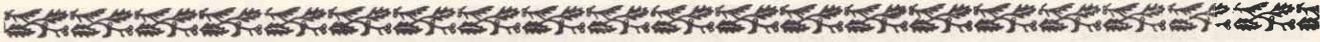
Скористайте з доброї нагоди і замовляйте

оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551

Уночі: RO 2-9494

ФІРМА УКРАЇНСЬКА КНИГА

пропонує платівки вибраної української музики у виконанні кращих співаків і оркестр України.

10-ТИЦАЛЕВІ — ЦІНА ПО \$1.95 КОЖНА

Д-6837-38 — Пісні Платона Майбороди.

Д-6021-22 — Георгій Майборода, симфонічна сюїта
“Король Лір”.

Д-14777-78 — Г. Майборода, сцени та арії з опери “Тарас Шевченко”.

Д-13783-84 — Ліричні пісні українських композиторів.

Д-11641-42 — Оперові арії у виконанні Зої Христич.

Д-12953-54 — Уривки з оперети “Весілля в Малинівці”,
музика О. Рябова.

12-ТИЦАЛЕВІ — ЦІНА ПО \$2.95 ЗА КОЖНУ

Д-06863-64 — Уривки з опери “Милана”, музика
Г. Майбороди.

Д-014383-86 (дві платівки) — “Тарас Шевченко”, опера
(повна), музика Г. Майбороди.

Д-010685-90 (три платівки) — опера “Тарас Бульба”
(повна), музика Миколи Лисенка.

Д-012705-12 (чотири платівки) опера (повна) “Богдан
Хмельницький”, музика К. Данькевича.

Д-011719-20 — “Кавказ”, симфонічна кантата, музика
С. Людкевича.

Д-05698-5703 (три платівки) — “Наталка Полтавка”,
опера (повна), музика М. Лисенка.

Д-06781-86 (три платівки) опера (повна) “Запорожець
за Дунаєм”, музика С. Гулака-Артемівського.

При замовленні поштою треба додати 25 ц. (за кожную замовлену платівку) на оплату пошти.

Замовники, лише ті, які живуть в Онтарію, додають іще 5% вартости пластинки провінційного податку.

Заходьте самі, або шліть замовлення на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas St. W.

Toronto, Ont.

Canada

НАША ГАЛИНА

Одного погожого дня, року Божого 1959-го, в дні із заль оперного театру «Кольон» у Буенос-Айресі, Аргентина, без жодного музичного супроводу, полилася пісня, яка присутнім у цій залі була незрозуміла мовою і вони ніколи не чули її музично.

«Повій вітре на Україну»... Співала ці слова молоденька, гарна українка, яка народилася на берегах Дніпра-Славути в історичному місті Запоріжжі.

Цією піснею й тужливими словами про батьківщину розпочалася кар'єра нашої оперової співачки Галини Минаєвої-Андреадіс.

Присутній у залі маєстро опери «Кольон» — Феручіо Калюзіо, відразу побачивши непересічний талант, запропонував Галині почати вчитися в консерваторії «Бетговен», а далі... як сон: вокальні сту-

Г. Андреадіс у ролі Льолі, «Сільська честь».

дії в Амага Сетера, контракт до оперового ансамблю і дебют у ролі Амнеріс — «Ааіда» Верді. Після дебюту — роля Льолі в «Сільській Честі» — Маскані, роля матері в «Маура» Стравінського і далі виступи в «Ріголлето» — Магдалена, «Масковий Баль» — Ульріха, «Сон Літньої Ночі», «Жанна Д'Арк», роля вдовички у «Веселій Вдові» Легара та інші... 28-го липня 1963-го р. у залі «Леопольдо Люгенс», модерний театр «Сан-Мартін»,

Буенос-Айрес, відбувся т. зв. іспит мистецької зрілості Галини. Вона дала свій перший самостійний концерт, у першу частину програми якого ввійшли твори таких клясиків, як Бетговен, Шуберт, Рeger, Густавіно, Де Рогатіс, Верді, Бізе.

Друга частина — твори українських композиторів — Лисенка, Людкевича, Вахнянина, Стеценка, Степового, Барвінського, О. Нижанківського, Гнатишина, Копитовича.

Успіх цього концерту був величезний. Аргентинський часопис «Ля-Пренза» написав про нашу Галину: «Самостійний концерт Андреадіс показав нам майстра вокальної техніки, з великим інтерпретаційним діяпазоном, сполучений з чудовим голосом, який дозволяє їй виконувати різноманітну програму надзвичайно добре».

Л. Макаруха-Іваницька з Буенос-Айрес написала: «Самостійний концерт — це спроба мистця, його фізичної і нервової витримки, його пам'яті, не тільки музичної, а його сценічної поведінки, впливу на слухача, одним словом це іспит його мистецької зрілості. Цей іспит Галина Андреадіс склала на відмінно».

А наша скупа на слова співачка і дружина покойного композитора М. Фоменка Ізабелла Фоменко лише сказала: «Андреадіс — це голос, який народжується раз на сто років».

Чи ж потрібно ще більше похвал від тих, що знають спів, актора і сцену?

Далебі, ні! Переді мною багато матеріалів, рецензій, критичних статей про творчу працю нашої Галини, з такими заголовками як: «Оплески, квіти і сльози» В. Білинського, «На передодні концерту Г. Андреадіс у Нью-Йорку» М. Галія, «Триумф Галини Андреадіс» — М. Цепенди і т. д.

Але мені здається, найцінніша є програма самостійного концерту нашої Галини в Карнегі Голл, Нью-Йорк, який вона дала 21 грудня 1963 р. Як відомо, в цій залі, як є Меккою світової слави і в якій виступають тільки вибрані з вибраних талантів цілого світу, цього вечора пролунали арії й пісні з уст української співачки таких композиторів, як Рeger, Верді, Сен Санс, Де Рогатіс, Мусоргський, Чайковський, твори українських композиторів: Лисенка, Степового, Стеценка, Людкевича, Вахнянина, Гнатишина, Копитовича. В середині цієї програми гарне фото нашої співачки і коротка творча біографія, яка починається словами: ...Галина Андреадіс народилася в Запоріжжі, Україна... і т. д.

Запоріжжя... Чудове місто в степовій Україні, від якого лише 90 кілометрів, мені приходилося проводити мої студентські роки. Міг би писати й писати про милу землячку, про нашу нову Оксану Петрусенко, голосом якої ми захоплювалися й захоплюємося й по сьогодні, але «Нові Дні» — місячник, а не щоденний часопис і місце для друку обмежене, тому ще кілька слів про

ГАЛИНУ — ДРУЖИНУ, МАТИР і ЛЮДИНУ.

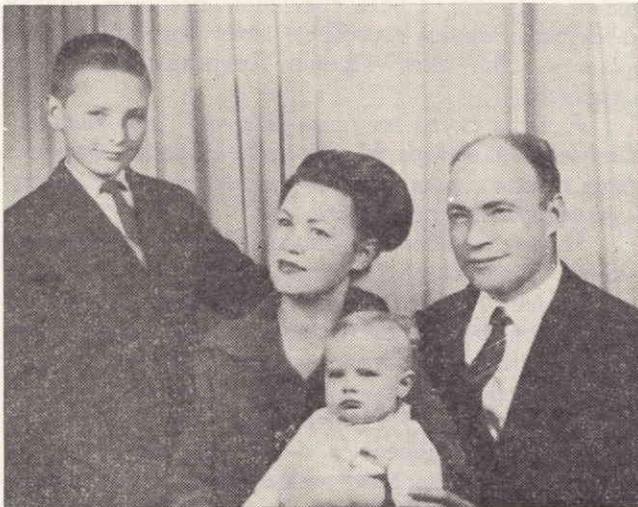
Чоловік п. Галини, не є жодний грецький кон-

сул, як плескали зловіщими язиками в Торонті кілька років тому ті, що «все знають», а є кубанський козак на ім'я — Рек Микола, надзвичайно чесна і порядна людина, яка говорить чистою українською мовою.

У товаристві є душею товариства і як мені заявила моя дружина — дуже добре танцює, після того, як потанцювала з п. Миколою на наворічному балу хору «ДУМКА» в Нью-Йоркському Гілтоні, кілька місяців тому. «Не танцює, а пливе козаченько!» Та й не диво — козак!

Якось аж дивно — доля! Галина з Запоріжжя, а Микола — нащадок запорізьких козаків з Кубані.

Мають двох гарних синів: Миколу й Олексу. Олекса, як каже п. Галина «народився майже на сцені в «Кольон», бо в п'ятницю я співала в опері і перед закінченням опери стала почуватися кепсько. Кілька годин пізніше родився Олексій. А в суботу, мусіла знову співати, бо замінити не було кому».

Галина Адреадіс серед своєї родини

Тому не дивно, що коли відома співачка Бріджіт Нілсон, яка в той час гастролювала в Кольонській опері, відлітаючи до Європи, на аеродромі на запитання аргентинських кореспондентів про її враження з Буенос-Айресу заявила:

«Мені залишиться в пам'яті на все життя ваша співачка, яка співала оперу в п'ятницю, народила сина майже на сцені і знову співала оперу в суботу»... Оце Наша Галина!

ЩО ТАМ БУЕНОС-АЙРЕС!

Під час нашої візити з дружиною, зацікавившись з старшим сином Миколою, пані Галина відразу повила нас до кімнати. де вже спав у ліжечку її другий синок, Олексій.

Скільки щастя і гордості відчувалося в ту хвилину, в очах цієї простої і чудової української матері! У своїх листах, кожного разу вона споминає про синів з материнською любов'ю.

Дозволю собі за згодою пані Галини подати кілька слів з одного листа: «Вчора пекла торта. Микольцо має день народження, йому сповнилося 15 років. Час так швидко летить, я й вірити не можу,

що він такий великий. Олекса був захоплений, що стільки багато свічок гасив — мусіли запалювати і для нього».

«Я працюю багато, готуюсь до трьох опер у Нью-Йорку, а одночасно підготовляюсь на виїзд до Європи, вчу французьку мову та німецьку повторюю, виховую диточок і от так минають сірі, як Ви кажете, буденні, однакові дні.

Але я завжди себе заспокоюю, що часом людям буває й гірше, як мені, і тоді якось полегшає...».

Це слова Галини. Це слова мистця, матері і людини.

Юрій ПОЧЕНЮК

ВЕЧІР ПОЕЗІЙ

І. КАЧУРОВСЬКОГО В ГАМІЛЬТОНІ

У суботу, 12 березня ц. р., в залі Української Православної Громади в Гамільтоні відбувся літературний вечір, присвячений творчості сучасного українського поета Ігоря Качуровського, що живе в столиці Аргентини — Буенос Айресі.

Цей вечір — уже четверта культурна імпреза, влаштована недавно створенням у місті Товариством Українського Читача.

Літературний вечір пройшов дуже цікаво. Доповідь про життя і творчість І. Качуровського зробив гість з Торонта — поет Борис Олександрів. Особисто здавна знавши Ігоря Качуровського, доповідач коротко окреслив життя поета, докладно простежив його творче зростання, плідність і високу культуру віршування. І. Качуровський — надзвичайно цікавий поет-лірик, глибокий знавець теорії літератури, широко освідчена людина. Він — наш сучасник, твори якого часто наближаються до клясиків, задовольняють і вибагливого читача-естета.

Ілюструючи свою доповідь, Борис Олександрів читав давні і нові твори поета. Чотири вірші зі збірки "В далекій гавані" декламували члени товариства: О. Кульчицька, Дарія Бродгід, Мик. Смирний, Ст. Сорока.

У другій частині вечора жіноцтво влаштувало товариський чай. Під час перекуски Б. Олександрів відповів на запитання і на прохання присутніх прочитав кілька мових, ще не опублікованих віршів І. Качуровського.

На жаль, присутніх на цьому цікавому і змістовному вечорі було дуже мало — лише 20 осіб. І це тоді, коли в Гамільтоні є досить українців, що мали б бути на такому вечорі. Можливо, одною з причин було те, що цього разу вечір відбувся не в неділю, а в суботу. На це зважить надалі управа нашого Товариства. Але вже тепер можна зробити висновок: такі вечори і потрібні, і корисні для кожного з нас.

ВЕЧІР ХУДОЖНЬОГО ЧИТАННЯ В ГАМІЛЬТОНІ

Товариство Українського Читача в Гамільтоні у неділю 24 квітня ц. р. в залі православної громади св. Володимира улаштує вечір художнього читання акторки Б. Кривуцької з Детройту.

У програмі вечора твори таких письменників: Івана Франка, Лесі Українки, В. Стефаника, В. Сосяри, В. Симоненка, Ліни Костенко та інших.

Вхід за добровільними датками. Початок: о 7-ій годині вечора.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Шановний Пане Редакторе!

Якщо і в майбутньому думаєте заповняти цілі сторінки НОТАМИ, годі з прикрістю після 12 років муситиму відмовитись від передплати. Справа в тому, що я в нотах абсолютно не визнаюся і не можу прочитати жодного рядка.

В останніх числах дуже мало залишається матеріалу для читання, тим більше, якщо до "музичної частини" додати 7—8 сторінок комерційних оголошень. Я не перечую, що стаття проф. М. Недзведського може бути великої вартости, але чи не краще було б її видати окремою брошурою?

Моє зауваження подиктоване тим, що, як зрештою Ви самі пишете, "Нові Дні" — наш спільний журнал.

З правдивою до Вас пошаною

Роман РИЧОК, Мейплвуд, США.

Спасибі, дорогий Пане Ричок, за листа. Тим більше спасибі, що вже довгий час читачі мовчать, мов понімілі — ніхто не виявляє свого невдоволення журналом і я починаю думати, що вже щось негаразд, бо ж мовчать лише про покійників і кандидатів на них!

Я сподівався, що ця стаття, вірніше нотні приклади до неї, викличуть протести читачів. І чекав їх багато, але ось стаття вже кінчена, а оце Ваш єдиний протест і був. Певен, що "протестантів" було більше, але частина з них полінувалася писати, а частина вирішила, що Волинякові й так важко, то хай уже буде — перетерплю оте його "нотне знуцання"...

Правда, журнал належить читачам і Ви маєте повне право й на пораду і навіть на протест. Та дозвольте з'ясувати дещо. Боронь Боже, щоб Ви подумали, що я хочу Вас переконувати, що я маю рацію, а Ви ні. Кожну агітацію й "навертання на свою правильну віру", я вважаю насильством над людиною, а тому великим гріхом і неморальним вчинком. Тільки Ви дивитесь із пункту одного читача (Не читаю нот, то не витрачай на них місця, а дай таке, щоб я міг читати!), а ж зобов'язаний розглядати все з точки зору всіх читачів, а ще й з громадської, а в даному випадковій й національної рації, якщо, звичайно, спроможусь на це.

Про Шевченка і його вагу для нашої нації говорити не будемо — це відомо всім. Але підкреслюю, що Г. Майборода написав першу оперу про Шевченка, яку закінчив саме до 150-ліття з дня його народження, себто пройшло яких 103 роки від смерті Шевченка, поки ми спромоглися на першу оперу про нього!

Не забуваймо, що ми нація музична. Не тому, що маємо найкращі в світі пісні і, сказати б так, споконвіку маємо гарні хори, але ми давно маємо й велику симфонічну музику, розкішні опери, балети і т. д. Ми маємо 6 чи навіть 7 стаціонарних великих, які працюють повен рік, театрів опери та балету! Чи багато вільних навіть націй можуть цим похвалитися? А київський балет і опера навіть за твердженням американців сьогодні стоїть нарівні, якщо не перевищує якостями усталений Великий Московський театр опери та балету. А от на оперу про Кобзаря України ми спромоглися аж тепер... Чи ж не сором нам, усій нації?

Виходячи з вищесказаного, треба ствердити, що талановита Майборода опера "Тарас Шевченко" є не тільки значимою мистецькою появою, а й політичним здобутком. Навіть більше того — ця опера до певної міри рятус наш національний престиж. Одночасно вона збільшує вплив Шевченкових ідей на наше покоління, себто сприяє нашому визволенню від "братньої опіки"

Росії. Отже я друкував у "Нових Днях" не звичайні ноти, яких Ви не вмiєте читати, а подаю національну зброю тим, хто нею вмiтиме воювати.

Ми дуже мало знаємо закуліси в Україні, але дещо знаємо, а дещо можемо догадуватись. Отож звернімо увагу на факт, що Г. Майборода, як подавала підрадянська преса, починав оперу на спілку з поетом А. Малишком. Потім вирішив писати лібретто сам, хоч поетом не є. Таке буває. Але це буває лише тоді, коли композитор і лібреттист розійдуться у якихось дуже принципових справах, або хтось із них, скажемо, захворіє...

Опера появилася саме в час всесвітніх Шевченківських святкувань. Нема сумніву, що опера дуже якісна. Деякі українські підрадянські установи висунули цю оперу на Ленінську нагороду. Зважаючи на якість опери, всесвітні святкування Шевченківські, на особу автора її (талановитий композитор, Народний Артист усього СРСР і т. д.) не тільки вся Україна, а й майже вся еміграція була певна, що Г. Майборода одержить Ленінську нагороду. Не одержав... Хтось скаже, що партія заборонила її призначити? Це неправда: партії це робити не треба, бо вона призначила в комітет Ленінських нагород виключно росіяні і комуністична... вибачте, російська імперська лінія в ньому завжди буде дотримана...

Поскільки опера "Тарас Шевченко" була подана на Ленінську нагороду, то вона не могла бути подана на Шевченківську нагороду, яка видається щорічно в Україні, бо умови Шевченківської нагороди забороняють призначати нагороди за твори, нагороджені чи бодай подані на Ленінську нагороду. Так цей великий твір лишився БЕЗ усякої нагороди. Правда, чиста імперська російська робота? А знаєте чому? Тут справа не в Майбороді, а в Шевченкові, якого Росія боїться, як "гледа й мора" біблійного. А поставити пам'ятника Шевченкові у Москві мусіла, бо ми поставили йому пам'ятники у Вінніпезі й Вашингтоні, себто зробила це не з доброї волі, а з примусу політичного. Розумієте?

Звичайно, оперу "Тарас Шевченко" поставили в Києві. Та коли з 6 по 16 квітня 1965 р. Київський театр опери та балету гастролював у Москві, то заключним спектаклем його на сцені Великого московського театру була опера "Тарас Шевченко". Опера мала великий успіх. На спектаклі були партійні тузи: А. Мікоян, М. Підгорний, П. Шелест, Б. Пономарьов та інші. ТАРС так повідомив про цей успіх:

"У цьому глибоко національному творі багато масових хороших сцен, мелодій, близьких інтонаціями українським пісням. Оперу вінчає хор, який славить безсмертя Кобзаря".

Здавалось би, все гаразд? Ні, це московський імперіалістичний фальш: це тільки, щоб заспокоїти українців в СРСР і на еміграції, це тільки щоб обдурити світ, що, мовляв, російського шовінізму нема, ми ж поставили пам'ятника Шевченкові в Москві, захоплені оперою про нього і т. д.

Оперу треба було здати в архів — одна вистава в Москві і все! Тому вже у вересневому числі "всесоюзного" (читай: російського імперського!) журналу "Советская Музыка" (ч. 9, 1965 р.) зроблено повний "розгром" опери Г. Майбороди "Тарас Шевченко". Робиться це під виглядом "фахової критики", яку написав член редакційної колегії "Советской Музыки" К. Саква. Ця стаття повна неправди і присікувань до композитора (до Шевченка ж вони присікуватись не сміють!). Поперше, К. Саква закидає Г. Майбороді провину в тому, що "подіям 1843 р." (перший приїзд Т. Шевченка в Україну

після 14 років побуту в Росії) відведено пів опери. На його думку "десятимісячне перебування Шевченка в Україні... зовсім не мало такого великого значення для формування його особи".

Помилиться той, хто подумає, що К. Саква (і вся редколегія "Советской Музыки", у якій, до речі, нема жодного українця!) такі неграмотні люди, що не знають, що перший приїзд Шевченка в Україну зробив у ньому цілу революцію. Шевченко повернувся в Петербург лише, щоб закінчити Академію Мистецтв і за яких півтора роки повертається в Україну знову. У наслідок першого перебування в Україні відбувається злам у творчості поета: появляются такі твори, як "Заповіт", "Три літа", "Єритик", "Кавказ", "Послание" та інші. У наслідок першої подорожі Шевченко став Шевченком. Це знає кожен учень 5-7 клас...

Далі К. Саква закидає, що князівна В. Рєпніна теж ніякого значення в житті Шевченка не мала, тому в опері вона теж зайва... Але на цілій чверті великої сторінки петиту перелічує російських діячів, яких "повинен був" увести в оперу Г. Майборода (Герцен, Чернишевський, Добролюбов і т. д.), а Майборода увів в оперу тільки письменника Н. Лєскова, якому дозволив сказати лише одну фразу: "Да, кстаті, я недавно із Києва, і вам привітов багато".

Критикує К. Саква й музику. Він картає Г. Майбороду за його "широкую распевность" і "плавную заокругленность мелодій", шкідус, що композитор не "порвав фразу", щоб зробити Шевченка гострішим, себто картає Майбороду за те, за що його хвалено в повідомленні ТАРСу, яке теж складало факівці, але враховували факт, що треба бути обережним з тими "хохлами". Ви думаєте, що К. Саква (і вся редколегія "Советской Музыки"!)" настільки неграмотний, щоб не розуміти того, що мистцеві не можна замовляти "характер його творчости", бо тоді довелось би засудити Т. Шевченка за те, що він не писав... у стилі Котляревського?

Але справжню причину "розносу" опери "Тарас Шевченко" К. Саква виявив, писавши про Четверту новелю: шана Шевченкові у віках — його розмова з нащадками, себто вплив Шевченка на сучасне покоління нашої нації. У повідомленні ТАРСу про це місце сказано дуже обережно ("хохлов" дратувати небезпечно!): "Оперу вінчас хор, який славить безсмертя Кобзаря". Та це лише для "широких мас". А от К. Саква, писавши для вибраних, яким належить оперу якщо не поховати назавжди, то бодай зробити так, щоб хоч кілька років її ніхто не виставив, про це місце опери говорить просто таки посинівши від люти: "І це відразу переносить дію в побутовий плян і викликає враження НЕСТЕРПНОЇ БРЕЖНІ" (підкр. мос. П. В.).

Зрозумілий тепер намір "Советской Музыки"?

Цікавий іще один факт: одне-єдине речення в опері російською мовою належить російському письменникові Ніколаю Лєскову. Лєсков довгий час жив у Києві, потім не раз відвідував його. Мав багато знайомих значущих українців. Був особисто знайомий з Шевченком. Добре знав українську мову, історію, літературу, прихильно ставився до України, зокрема до Шевченка. Не знаю напевно, чи був Лєсков у Шевченковому помешканні в числі найближчих друзів його за день перед смертю (25 лютого (9 березня новим стилем) 1861 р.), чи ні, але я вірю, що був, якщо Майборода його увів в оперу, бо переглянувши лібретто, я впевнився, що Г. Майборода до справи підходив дуже чесно: він будував лібретто опери на документальних даних, намагався "увійти в Шевченкову добу", відкидаючи всяку політи-

ку "сьогоднішнього дня". За це на нього й нападає К. Саква. Г. Майборода, будучи чесною людиною, не міг уводити в оперу ані Герцена, ані Чернишевського чи Добролюбова, бо не вони формували його світогляд, а він їх. Тим більше, що Герцена Шевченко ніколи увічі не бачив, а з Чернишевським і Добролюбовим зустрівся вперше (і, здається, востаннє!) 22 березня 1859 р., себто за неповних два роки перед смертю (див. про це мою статтю "Герцен, Чернишевський, Добролюбов, Шевченко", "Нові Дні", ч. 173.) і вони навіть найменшого впливу на нього мати не могли.

У лібретті опери власною рукою Г. Майбороди написано не "Лєсков", а "Лісков". Чим викликана ця "українізація" прізвища — невідомо. Та важливіше інше: у лібретті написано "недавно із Києва", а на пластинці, виданій у Москві ("суверенна" УРСР ще й досі не має права на власний завод грамофонних пластинок!), Лєсков говорить: "...я недавно із МОСКВИ, і вам привітов много". Ну, скажіть же на мнлість Божу: чи російські імперіялісти не є, делікатно сказавши, найдешевші у світі хами?... Навіть на такому малому факті роблять свою "політику"!

Отаке з оперою "Тарас Шевченко", дорогий пане Ричок. І це ще не все, але я на цьому мушу поставити крапку. Як бачите, це не так собі ноти, яких Ви "не вмiєте читати", а справа національної боротьби. Зроблено все можливе, щоб не дати Шевченкові розмовляти "с нашим поколінням", як висловився К. Саква. Чи міг я пошкодувати місця на статтю проф. М. Недзведського? Чи можемо ми бути такими самолюбями? Навіть, якщо я і втратив кілька передплатників, то справу Шевченка і його розмови з нашим поколінням я лишити не міг би, бо вважаю, що перша (і єдина сьогодні!) опера про Шевченка мусить бути на озброєнні еміграції. Її хочуть закрити — "Не было, нет і быть не мо-

Увага! ТОРОНТО ТА ОКОЛИЦІ Увага!

Ще один осяг української спільноти в Торонті
ЦЕ ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ

Bloor Travel Agency

1190 Bloor St. W., Toronto, Ont.

Tel.: 535-2135 & 535-2136

У цьому бюрі будуть якнайкраще полагожені всі Ваші проблеми пов'язані з індивідуальними, груповими, відпочинковими та іншими подорожами.

УСЕ ЦЕ РІДНОЮ МОВОЮ

Чи їдете Ви літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом, як у Канаді, так і в кожному іншій країні світу, усе це поладять на місці досвідчені власники

ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО БЮРА ПОДОРОЖІ
В ТОРОНТІ

МАРКІАН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

Замовлення готелів, спроведження своїх, вироблення віз і паспортів, безкоштовні інформації та поради у справі еміграції та багато інших справ — усе це легко поладите в нашому бюрі.

ВІДВІДАЙТЕ НАШЕ БЮРО!

жет"! Ми ж мусимо її відкрити заново і заставити окупантів відкрити її в Україні, як ми заставили їх поставити пам'ятника Шевченкові в Москві. Оперу треба поставити на еміграції. Ми маємо все: і акторів, і режисерів оперових (напр., Семен Бугоський у Філадельфії), і декораторів, і диригентів (та й чужого диригента можемо взяти), і можемо дістати на це й яких 50,000 доларів. Треба лише захотіти. А хотіти тут варго. Тут СПРАВА НЕ В Г. МАЙБОРОДІ, А В ШЕВЧЕНКОВІ, який і досі розмовляє з своїм народом. І мусить розмовляти. Мусить.

Видати цю статтю брошуркою? Тоді її ніхто не побачить і впливу вона не матиме. У "Н. Днях" же, вона має чисельних культурних читачів. Брошури видають лише ті автори, які хочуть мати великий список своїх творів. Це можна робити лише у формі відбиток із періодичного видання. Тоді й брошура має значення. А стаття проф. Недзведського може краще зрозуміти оперу й тим, хто хот не читає.

Кажете, що є ще 7-8 сторінок платних оголошень? А порахуйте їх у цьому числі. Дайте мені 5 сторінок гарантованих оголошень і я негайно збільшу "Нові Дні" на 8 сторінок... П. ВОЛ.

НЕКРОЛОГИ

† ПЕТРО ШУМОВСЬКИЙ

Уночі з 7 на 8 березня 1966 р. у лікарні "Джойс Грін" під Лондоном в Англії по тяжкій недугі на 63-м році життя відійшов у вічність д-р Петро Федорович Шумовський.

Народився 29 червня 1903 р. в селі Мирогощі Дубенського повіту на Волині в родині священика. Середню освіту здобув у Острівській гімназії, а вищу — в німецькому університеті в Кілі, де здобув ступінь доктора медицини.

Після кількох років лікарської практики в Німеччині та Данії (покійний добре знав данську мову) д-р П. Шумовський нострифікував німецький лікарський диплом у Польщі (Краківський університет), а потім спеціалізувався в педіатрії у Варшаві.

Варшавський період перебування ознаменувався знайомством і навіть дружбою з багатьма українськими діячами, з котрих наведемо Ю. Липу, В. Щербаківського, І. Огієнка, Є. Маланюка, О. І. Лотоцького, М. Ковальського та інших. У Варшаві ж д-р П. Шумовський одружився з доктором Яніною Рась, своєю співробітницею, з якою взяв православний шлюб. Дружина добре володіє українською мовою в слові й письмі.

Мобілізований польською владою у війну 1939 р., Покійний попав у німецький полон, а по звільненні з полону знову працював як лікар у Варшаві, де керував також Відділом Здоров'я Українського Громадського Комітету.

По евакуації з Польщі до Австрії, Покійний працював короткий час в українській клініці у Відні, а пізніше переїхав з польським військом до Англії, де мусів ще раз нострифікувати свій лікарський диплом.

В Англії працював у кількох лікарнях, а останніми десять років був головним лікарем у Роял Сі Батінг Госпіталь у м. Марґет, Кент.

Добрий і шляхетний лікар — д-р П. Шумовський, був дуже шанований і люблений своїми пацієнтами, медичними сестрами і лікарським персоналом.

Покійний написав кілька наукових праць з ділянки медицини, друкованих в англійських часописах, а останні роки свого життя присвятив українським науково-історичним студіям. У вільні години від лікарських обов'язків, д-р П. Шумовський особливо глибоко і всебічно опрацював період найбільшого розквіту першого українсько-національного і культурного осередку в Острозі на Волині за часів князів Острозьких, користаючи раз-у-раз з матеріалів Брітанського музею в Лондоні. Його книжка "Остріг", видана автором спільно з Інститутом Дослідів Волині у Вінніпезі, одержала дуже високу оцінку в численних рецензіях, а особливо в останній рецензії історика д-ра Наталії Половсько-Василенко в "Сучасности" за січень, 1966 р.

Покійний осиротив свою дружину Яніну, двох сестер і трьох братів.

Вічна Йому пам'ять!

† РЕДАКТОР ВАСИЛЬ МУДРИЙ

19 березня 1966 р. в одній із лікарень м. Йонкерсу, США, на 73 році життя помер відомий громадсько-політичний діяч Західної України редактор Василь Мудрий.

Народився сл. пам'яті Василь Мудрий 19 березня 1893 р. в с. Вікно, Скалатського повіту в Зах. Україні. Вищу освіту здобув у Львові. Був одним з основників і керівників найсильнішої і найвпливовішої партії в Зах. Україні УНДО, а від 1934 р. до 2-ої світ. війни був її головою. Довший час був гол. редактором органу УНДО "Діло", найвпливовішого в Зах. Україні щоденника.

Був послом до Польського Сейму у Варшаві, очолював Українську Парламентську групу в Сеймі і був заступником голови Сейму (віцедаршалком).

У Німеччині очолював ЦПУЕН.

Переїхавши до США, Покійний Василь Мудрий активної участі в політичному житті вже не брав, а працював на посаді директора канцелярії Українського Конгресового Комітету і дописував до щоденника "Свобода".

Похований 23 березня на цвинтарі Мовит Говп у Йонкерсі.

Вічна Йому пам'ять!

† ТЕТЯНА КОШИЦЬ

26 березня 1966 р. у Вінніпезі на 75 році життя померла Тетяна Кошиць, удова по славній пам'яті геніальному диригентові Олександрові Кошицю, що помер теж у Вінніпезі в 1944 році.

Тетяна Кошиць народилася в м. Вінниці 25 січня 1892 році. Вищу освіту здобула на Вищих жіночих курсах при Київському університеті. На навчання в університеті заробляла співом та лекціями.

Була хористкою Республіканської Капелі, якою диригував її чоловік Олександр Кошиць. З Республіканською Капелею виїхала за кордон, у світове турне по Європі, Північній та Південній Америці. По закінченні турне оселилася з чоловіком у Нью-Йорку, а в 1943 році вони переїхали до Канади і осіли у Вінніпезі. По смерті чоловіка керувала хором і викладала на курсах українознавства, а також працювала на посаді директора Музею-Архіву та бібліотеки Осередку Української Культури і Освіти у Вінніпезі. Тут вона впорядкувала архів Олександра Кошиця. На цій праці й застала її хвороба і в результаті неї й смерть.

Похорон відбувся 2 квітня 1966 р. з православного собору св. Покрови.

Вічна пам'ять цій скромній і трудолюбній людині, що все своє життя віддала на службу нашому народові!

† ВАСИЛЬ І ПАВЛО ЖІНЧИШИНІ

У понеділок 23 березня 1966 р. усе Торонто схвилювало трагічна вістка: 45-річний доктор медицини Василь Жінчишин і його 74-річний батько Павло Жінчишин знайдені мертві в домі д-ра Василя Жінчишина.

Установлено, що батько помер, а син не витримавши батькової смерті, мабуть, укоротив собі віку.

Покійний доктор Василь Жінчишин — друге покоління канадських українців. Народився на заході Канади. Середню освіту здобув у своїй місцевості, а медичний факультет закінчив у Торонті. Був одним з найактивніших студентів в українському студентському гуртку. Зорганізував допомогову касу, щоб студенти могли мати кошти на навчання. Вчився дуже добре. По закінченні університету мав власний лікарський кабінет. Був чуйною людиною. Винятково активно працював в українській православній катедрі св. Володимира. З його ініціативи постала при громаді кредитівка "Союз", яка тепер розпоряджає кількомільйоновим майном. Був один з ініціаторів створення православного відпочинково-освітнього центру "Київ" під Торонтом.

Д-р Василь Жінчишин був свідомим активним українцем, мав велику бібліотеку. Останніми роками виявляв психічне заломання. Дуже любив свого батька.

У похороні батька й сина Жінчишиних узяли участь сотні людей — православний собор св. Володимира був переповнений людьми, хоч похорон відбувся в робочий день.

Вічна їм пам'ять!

БЕРЕЖІМО ХРИСТІЯНСЬКУ КУЛЬТУРУ

(Закінчення із 2-ої стор. обкл.)

ловно Церквою — школою Її, а живемо ми головно Таїнствами та Дарами Духа Святого.

А найбільше ж Таїнство — це Таїнство Причастя, в ньому людина єднається з Богом. Причастятися треба як найчастіше!

Сам Ісус Христос навчив нас молитися, навчив нас головної Господньої Молитви, в якій ми молимося: «Хліба нашого *Насущного* подай нам сьогодні!»

А «Хліб Насущний» — це Хліб Надістотний, понад нашу людську істоту, цебто — Святе Причастя. Цебто ми молимося так: «Святого Причастя подай наш сьогодні!»

Своїм Воскресінням Ісус Христос Син Божий, подав Святе Причастя на Спасіння всього світу.

Справді Христос навчає весь світ: «Я — Хліб Життя! Хто Тіло Моє споживає і Кров Мою п'є, той має Вічне Життя, і того воскресну Я останнього дня!» (Ів. 6. 27, 54).

Хто не вірує в Бога, той не вірує в Воскресіння, і Життя Вічного не одержить!

У Християнстві і в Християнській Культурі найбільше, — то Любити Господа Бога свого та Любити ближнього свого.

Робімо так і ми — і матимем Життя Вічне!

Переживаємо тепер час, коли люди оминають Дари Воскресіння, християнську культуру, і йдуть за безбожжям, — не робімо ми так, — і матимем Життя Вічне!

Христос Воскрес!

† Іларіон,

Ваш постійний богомолець.

Року Божого 1966-го, квітня 10-го дня, на День Світлоносний Воскресення Христового.

Всеканадійська Митрополича Катедра Пресвятої Тройці в Вінніпезі.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Волян Яків, Монреаль, Канада	2
Денисюк О., Торонто, Канада	1
Лац Віктор, Клівленд, США	1
Сорока Степан, Гамільтон, Канада	1
Степанюк В., Кенора, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Батуринський Г., Кабраматта, Австралія	10 шіл.
Кульчицький П., Ді Вай, Австралія	1 фунт
Бондаренко Є., Форт Вейн, США	5.50
Макозійчук А., Чикаго, США	5.50
Чесна Іван, Чикаго, США	5.00
Волян Яків, Монреаль, Канада	3.00
Грановський Ол., Сан Пол, США	2.50
Новохацький Яків, Чикаго, США	2.50
Павленко В., Бруклін, США	2.00
Мулевич Л., Торонто, Канада	2.00
Рудницька Г., Монреаль, Канада	2.00
Нечай Ганна, Монреаль, Канада	2.00
о. прот. В. Слюзар, Монреаль, Канада	2.00
Педенко В., Торонто, Канада	2.00
Говорун Надія, Торонто, Канада	2.00
о. М. Стеценко, Кенора, Канада	2.00
Жеребецький Р., Монреаль, Канада	1.60
Дешко Ріта, Лос Анджелес, США	1.40
Ільченко О., Монреаль, Канада	1.00
Бойко Федір, Торонто, Канада	1.00
Конопуд Рая, Торонто, Канада	1.00
Кулиняк Ольга, Філадельфія, США	1.00
Парафенко В., Торонто, Канада	1.00
Руденко В., Торонто, Канада	1.00
Кузьменко Раїса, Торонто, Канада	1.00
Судчак Ірина, Монреаль, Канада	1.00
Гах О., Монреаль, Канада	1.00
Роніш Й., Монреаль, Канада	1.00
Стокальський П., Ньюарк, США	1.00
Лимар Ф., Порт Альберні, Канада	0.50
Мартиненко О., Міннеаполіс, США	0.50

Сердечне спасибі всім за допомогу! Ред.

НА ПРОЩАННЯ

Щоб мати більше часу і спокою, ніж я маю в Торонті, що мені потрібні для писання моїх спогадів, виїжджаю на довше перебування до Едмонтону, Альберта. Виїжджу з великим жалем і болем серця за всіма моїми друзями і знайомими, з якими я живився в Торонті. Не маючи змоги з усіма особисто попрощатися, прощаюся з Вами цим листом і бажаю кожному зокрема усього

го найкращого, головно кріпкого здоров'я. На все добре.
Ваш

Михайло Голинський

Моя нова адреса:

Mychajlo Holynskij,
10859 — 93 Street,
Edmonton, Alberta.
Phone 422-8225.

ОПАЛЕННЯ:

MODERN HEATING

Бодяне — Парове — Помпи

Ойл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБИТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

УВАГА ТОРОНТО І ГЕМІЛТОН!

- БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
- даємо БЕЗПЛАТНУ цілорічну 24-годинну обслугову печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St.

Toronto, Ont.

Телефон удень і вночі: EM 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.

AND

Service Station

857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634

КОРИСТАЙТЕ З НАШОЇ ГАЗОЛІНОВОЇ
СТАНЦІЇ

509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

ACADIAN РЕКОМЕНДУЄ СВОЮ ФЛЬОТУ "SEVEN SEAS"

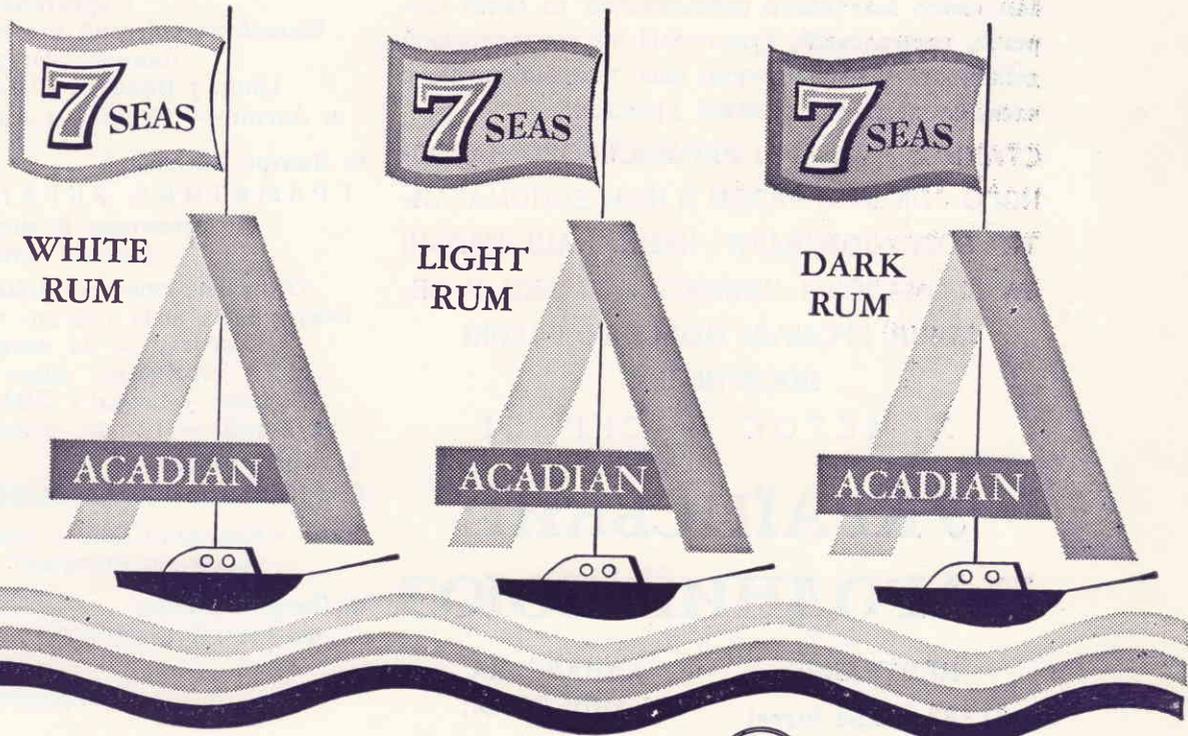
Вона пливе до вас із славної
новошкотської долини Аннаполіс,
щоб задовольнити ваш
смак найкращим ромом, який
ви колибуть пили.

РОМ "SEVEN SEAS"
(білий, ясний або темний)

ВКЛЮЧІТЬ РОМ
ACADIAN

на список своїх закупів ще
сьогодні.

* Перший на списку в Онтаріо
(для людей, які розуміються в
напоях)

ACADIAN DISTILLERS
BRIDGETOWN, NOVA SCOTIA

З НАГОДИ СВІТЛОГО ПРАЗНИКА
ВОСКРЕСЕННЯ
ХРИСТОВОГО
ВІТАЄМО НАШИХ КАНАДСЬКИХ ЧЛЕНІВ
І ВСЕ УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО

а водночас повідомляємо про нові
великі досягнення

УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДНОГО СОЮЗУ

У ДІЛЯНЦІ ОРГАНІЗАЦІЙНІЙ:

Понад 86,000 членів та нове забезпечення
акцидентове і термінове.

У ДІЛЯНЦІ ГОСПОДАРСЬКІЙ:
31,000,000 долярів майна.

У ДІЛЯНЦІ КУЛЬТУРНИЙ:

Англомовна Енциклопедія Українознавства,
«Веселка»; Нові книжки: «Шевченків Заповіт»
— І. Панчука, «Смішні Сльозинки» — М. Поне-
ділка та інше.

Ці великі здобутки завдячує УНСоюз ве-
ликій кількості свого членства, винятковим умо-
вам свого життєвого забезпечення та своїй ши-
рокій, громадській, культурній та господарській
діяльності. Тому кличемо всіх тих, що ще не є
членами великої Союзової Громади:

СТАНЬТЕ ЧЛЕНАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОД-
НОГО СОЮЗУ Й РАЗОМ З НИМ ДОПОМАГАЙ-
ТЕ РОЗБУДОВУВАТИ НАШІ НАЦІОНАЛЬНІ
ТА ГРОМАДСЬКІ ЦІННОСТІ. ТІЛЬКИ У ВЕ-
ЛИКІЙ ГРОМАДІ МОЖЛИВІ ВЕЛИКІ
ДОСЯГНЕННЯ!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

УКРАЇНСЬКИЙ
НАРОДНИЙ СОЮЗ

ЦЕНТРАЛЯ:

81 - 83 Grand Street
JERSEY CITY,
N. J. 07303 — U.S.A.
Tel. NE 5-8740

КАНАДСЬКА

КАНЦЕЛЯРІЯ:
297 College Street
TORONTO, ONT.
Tel.: WA 4-6302

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Дєполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 15 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакса)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10
шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Випродана.

Друкується друге видання.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.